

tüm

HAFTALIK GAZETE

25 Aralık 1968

Çarşamba

YIL: 1 SAYI: 3

Fiatı: 150 Krş.

Çetin Altan

Sadun Aren

Behice Boran

F. H. Dağlarca

Ergin Günçe

M. Haydaroğlu

Mümtaz Soysal

TÜSTAV

**T.İ.P. Olağanüstü Kongresi
Toplanıyor**

A.B.D.'nde Gangsterlik
İmparator Hoover

★

Börklüce Mustafa'nın
ülkesinde

★

Amerikan burjuvalarının
Nixon'dan beledikleri

**Kolombiya Yeni Bir
Vietnam: Olabilir mi?**

Türkiye İşçi Partisinin olağanüstü kongresi 28 Aralık Cumartesi günü Ankara'da Dilşad salonunda başlayacaktır. Büyük kongrenin üzerinden bir buçuk ay gibi kısa bir süre geçmesine rağmen, büyük kongre havasının gerek delegelerde, gerekse Ankara'da harıl harıl çalışan yöneticilerde devam ettiği anlaşılmaktadır. Olağanüstü kongrede seçimler yenileyecek, bu arada bazı küçük değişiklikleri de yapacaktır. TİP içindeki muhalefet kanadı, Genel Başkanın, «sosyalizmden sapmış», türlüşe uygun hareket etmediğini, büyük kongre boyunca ve ondan sonra da yapılan uyarılara kulak asmadığını öne sürerek, toplantıya 40 imzalı önerge ile olağanüstü kongreye gidilmesini istemiştir. Ancak, Merkez Yürütme Kurulu daha erken davranarak, «olağanüstü kongre»nin toplanmasını Genel Yönetim Kuruluna

Haftanın Olayı

T.İ.P.

Olağan üstü kongresi Cumartesi başlıyor

götürmüştür. Genel Yönetim Kurulu da, olağanüstü kongre kararı vermiş, ancak, olağanüstü kongre gündemi muhalefetin istediği biçimde değil, Merkez Yürütme Kurulunun istediği biçimde düzenlenmiştir. Bilindiği gibi, olağanüstü kongrelerde, ortaya götürülen gündem uygulanabilecek, kongre yeniden gündem düzenliyecektir. Muhalefet, seçimlerde tur uygulanmamasını

tek oylamada seçilenin, seçilmiş yeni belli olmasını istemişti. Bu da uygulanmayacak, turlar devam edecektir. Ancak, olağanüstü kongre toplanması, başlangıçta usul tartışmalarının yapılması, başlangıçta bir bir bunların ele alınması muhtemeldir. Olağanüstü kongrede de tartışmalar pek muhtemel olarak yine Genel Başkanın tutumunu ve partinin yönetim kadrosu ile

sosyalizm anlayışı üzerinde geçecektir. Büyük kongreden sonra, nasında çıkan yazılar ve yayınlarla bildirilerle sertleşen havanın olağanüstü kongreye de yansması mümkündür. Bir de, büyük kongreye gelip, illerine ilçelerine dönen delegelerin meseleleri orada daha sokuklanabilir şekilde değerlendirilecekler; daha önce yapılan seçimle, alınan kararları bir daha süzge-

KURULUŞ YILLARI :

TİP, 13 Şubat 1961'de 12 senelik tarafından kurulmuştur. Partiyi o zaman kurarlardan bazıları, kendiliklerinden Partide ayrılmışlar, bazıları ise Parti içinde kalmakla birlikte rol almamayı tercih etmişler. Geçen zaman içinde bazıları da, Parti üst kademesinde görev alarak, kurucuların böyle sürdürmüşlerdir.

Kurucuların ve partinin ilk genel başkanlarından Avni Erakalın, kurucu olduğu partiyi bırakarak, 1961 yılında YTP, adayı olmuş, ancak sonra yeniden Partiyi almıştır. Kurucuların adlarını ve halleri çalıştıkları yerler şöyledir:

— Kemal Türkler (Maden — İş Sendikası Başkanı ve Genel Yönetim Kurulu üyesi)
— Avni Erakalın (Mensucat — İş Sendikası Organizatörü) TİP'te üye olmakla birlikte, belli bir görevi yoktur.
— Saban Yıldız (Mensucat — İş muhasebi Merkez Yürütme Kurulu üyesi)
— İbrahim Güzelce (Basın — İş Sendikası Başkanı) Halen Alınman'da

— Ahmet Muslu (Çikolata Sanayi İşçileri Sendikası yöneticilerinden) Polis olduğu bir arada hasılatı öne sürülen Muslu, TİP'ten ayrılmış bulunmaktadırlar.

— Rıza Kuas (Lâstik — İş Sendikası Başkanı Halen TİP, Genel Sekreteri).

— Kemal Nebioğlu (Gıda İş Sendikası Başkanı, halen TİP'te Genel Sekreter)

— Hüseyin Uslubaş (Yapraklı İşçileri Sendikası başkanı idi, Partide olup olmadığı tesbit edilemedi).
— Saffet Güksüzoğlu (Kimya — İş Sendikası başkanı idi, TİP'ten ayrıldı)

— Salih Özkaraabıy (Sendikacı, TİP Merkez Haysiyet Divanı üyesi)

— İbrahim Denizeller (Müskirat Federasyonu Başkanı, Partide halen görevi ve çalışması yoktur).
— Adnan Arkın (Soför) — Partide belli bir görevi yok.

— V.İ.N.SİYORU:

Parti bu kadrosu ve çalışmasıyla, kamu oyu tarafından ciddi diye almayı halk kitlelerine mal etmedi. Toparlanamadığı için de, 1961 seçimlerine katılmadı. Genel Başkan YTP adayı olup «tanınmış» dandı.

Seçimlerden bir yıl kadar sonra 1962 başlarında, Mehmet Ali Aybar, Behice Boran, Cemal Fakki Selek, Yılmaz Halkacı ve daha pek çok bukuğu partiyeye katıldılar. Genel başkanlığa Mehmet Ali Aybar getirildi. Yeni bir «tüzük» hazırlandı. Özellikle aydınların katılmalarıyla, parti vavaş, vavaş canlanmaya başladı.

(Sonu sayfa 4 de)

Demirel'den Özdeyişler

Meseleye bu şekilde yaklaşmak, bir zihni spekülasyon ve adına siyasi utopia derer. Bunun siyasi meczupluk de aynı şey olduğunu ifade etmekte fayda vardır. (İzmir 26 Mayıs 1968)

Babamı otağa İsparta'nın İslâm köyünde mütevezzel her Anadolu köylüsünün sahip olduğu kadar yüz dönüm kadar toprak üzerinde çalışarak almın teriyle kazandığı bir köylüdür. Bütün evlatlarına bir tavsiyesi olmuştur. Topraktan ayağımızı kesmeyin. Toprak anadır doğurur. (Konya 2 Eylül 1965)

Ankara'da oturmuş bir avuç hükümet, bir avuç parlamento üyesi bir avuç bürokrat ve Türkiye ka'ondirmamın imkân yoktur. (23 Aralık 1966 öbtece)

Bu sene Adapazarında patatesin otusunun 25 kuruşa satıldığından sıkıyeter ettiler. Yalnız Adapazarında değil Erzurum'un Hasenkalesinde de patatesin sıkıyeter olduğu oldu. Nevşehirde de avni sevden sıkıyeter edildi. Yani vatandaş çıkarılmış mı mahsulü? Ne yapacak mahsulü? İşte Türk ziraatının nalletmek mecburiyetinde bulunduğu birinci problem kimsesizdir. (23 Aralık 1966 Bursa Cumhuriyeti)

Ne zamanyakırınız? Özel teşebbüsün gelişini arlamıza imkân yok. Üstü siz bir düşünün. İhtiyaçlarımız. Gelin bir hesap yapalım. Özel teşebbüs nedir? Tünelde? Türkiye'de özel teşebbüs nedir? Devlet'in 400 bin memuru var, aileleri-

birlikte iki milyon kişi eder. 400 bin de devlet fabrikalarında çalışan işçi var. Çalışan işçi var aileleriyle birlikte 2 milyon da eder. 6 milyon. Türkiye'de geriye kalan 26 milyon insan, her sabah kalktığı, kendi hayatını kazanmayı kendisini düşünen insan dir ve özel teşebbüs odur. (16 Şubat 1967 Meclis)

Senelerce Hakkâri'ye tayin olan vali kişi Van'da geçirmiştir. Çünkü Van'dan Hakkâri'ye katır sırtında değil, katırın kuyruğunda gitmek durumu hasıl olmuştur. Katırın açtığı izden, kuyruğundan tutarak gideceksiniz. (9 Şubat 1967 Senato)

Ben bir köy m'ktebinden geliyorum. Senede 50 dönüm toprakta işleyen bir köylünün çocuğuyum. (16 Şubat 1967 Meclis)

Anayasa fukaradan yeni imiş, peki onların dışında olanlar ne olacak? Onlar vatandaş değil mi? (9 Şubat 1967 Meclis)

AP ve ona dayanan iktidar olarak biz hiç bir şekilde terör yaratılmaz, bir Me. Carthysm devri açmak niyetinde değiliz. (9 Şubat 1967 Meclis)

Şanun ve nukur içinde hiç kimsenin temizlenirim endişesi içinde olmasın. (9 Şubat 1967 Meclis)

Sosyalist olsanız ne yapacaksınız, soruyorum. Yani size ce-

vap vermiyorum canım, siz bu düşünün gibi devam edin, size cevap vermiyorum. (AP den bravo sesleri alkışlar) Şimdi gelir da düşünün bu, bir sosyalist olsanız ne yapacaksınız? Soruyorum, söyleyin ne yapacaksınız? Yapacağınız birşey yok. (16 Şubat 1967 Meclis)

Bunlar ay yıldız bayrağı kederlerine iftihar vesilesi adanmış, bir vatandaşın ayı karmakla kara sevdaya tutulan, bu vatandaşı böyle seven Türk vatandaşlarıdır. Nerede yaşarlar? Nerede doğdular? Türkiye'nin hangi köşesinde doğmuşsa doğmuş, Kas kelli mi? Kravathı mı? Şekli şemali ne? (16 Şubat 1967 Meclis)

İdare bugün bir ilim değeri sanatır. (27 Şubat 1967 Meclis)

Hazineler tükenmiyen şeyler değildir. Hazineler bir yerinden girmezse, öbür yerinden aldığınız takdirde tükenir. (27 Şubat 1967 Meclis)

Pahalılık vardır veya yoktur demekle yetinilmez. Parası olanı için pahalılık her zaman vardır. (19 Ocak 1967, AP grubunda)

Bizim demokratik rejimde baskı grupları yoktur. Neresinde bunun baskı grubu? Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletin değil mi? Çıkap bunu söyleselerdi. (20 — 23 Mart 1967 Bayram da verdiği demekten)

Türkiye'de herkesin söz hakkı varsa, benim de söz hakkım var. (27 Mart 1967 basına verdiği demec)

Muhterem milletvekilleri, baskı demokratilerinde aşığıdan lâtif olma vardır. Yalnız bizim de noktasızda işsizden lâtif atanı idam kararı verildi. Bu vatandaşı tarihimizde bu da var bizim tarihimizde. (20 Şubat 1968 Mecliste kendisine lâtif atanlara karşı)

Vietnam konusu türlü ve çeşitli istismlara götürülüyor. (5 Mart 1966 basın toplantısı)

...Türkiye'de emekçi sınıfı olacak, emekçi sınıfı Türkiye'nin kaderine hâkim olacak. Ee peki diğer insanlar ne olacak diğer vatandaşlar esir mi olacak, yoksa herkes emekçi mi olacak? (20 Şubat 1968, Meclis)

Biz izzetin, ilibalı insanları değiliz, bir hizmetin insanları. Bizim milletimiz, Türk yurdu uğruna cefanın adamlarıdır. Biz buyuz. (20 Şubat 1968 Meclis).

Yanış anlaşılmamasın, bizim sopalı işimiz yok, bizim işlerimizin hepsi medeni. (20 Şubat 1968, Mecliste TİP'li milletvekilleri dövüldükten sonra yaptığı konuşmada).

Soldan bahsettiler. Sol lâtif çok enteresan bir lâtif. (AP grubun da Trabzon milletvekili Osman Furan'ın gensoru önergesi görüşülürken yaptığı konuşmadan) Vasatı 11 kilo süt veren ineklere halkımızı refaha götürüyoruz. (23 Eylül 1968 Eleştirik)

Vietnam konusu türlü ve çeşitli istismlara götürülüyor. (5 Mart 1966 basın toplantısı)

tüm

HAFTALIK GAZETE

Çarşamba günleri yayınlanır

Yazibi: Mustafa EKMEKÇİ
Yazışleri Sorumlu Yönetmeni: Sait BASARAN
Yazışleri ve Yönetim: Basın Sitesi D 2 Çankaya
Haberleşme Adresi: Posta Kutusu: 75 Kızılay — Ankara

Biyatı : 150 Kuruş. Abone : Yıllık Altmışbeş lira, altı aylık onbeş lira

Yurt dışı aboneler Avrupa (uçakla) yıllık : 120 TL.

Altı aylık : 60 TL. Amerika (uçakla) yıllık : 235 TL.

Altı aylık : 115 TL.

Hânların santimi 25 TL'dir.

Türkiye Dağıtım : GAMEDA

İstanbul Dağıtım : Ziya Sirman — İstanbul.

Dizildiği ve basıldığı yer: Ulusal Basımevi — Ankara.

ÇETİN ALTAN

T.I.P.'in Kurtulması

Ne ard niyet, ne gizli hesap, ne üç kağıt, ne avak oyunu, ne sokak politikası... Türkiye'de yeni yeni gelişmeye başlayan sosyalist akımı her türlü pislikten ve kişisel ihtiras vozlasmalarından koruyarak tertemiz bir mermeri vontar gibi şekillendirmek ve güçlendirmek titizliğindeyse, göz yumulması gereken bozukluklara göz vummamak sorumluluğu altındavız.

Unutmamak gerekir ki egemen sınıfların değer yargıları olduğu gibi sınımların ezilen sınıflara...

«Büyüklerimiz daha iyi bilir» «Üzümünü ve bağını sorma» «Kahrolsun komünizm» gibi donmuş saplantılar, egemen sınıfların çıkarlarıyla ilgili olan propagandalarını ezilen kütlelere empoze edilmiş dogmalarıdır.

Devrimciler kütlelerde taşlaşmış olan bu yargıları sarsma gücünü gösterdikleri ölçüde devrimcidirler.

Böyle bir karışıkma ise önceleri halk kütlelerinde devrimcilere karşı tepki yaratacak ve ov toplama yollarını zorlaştıracaktır.

Oy toplamak için egemen sınıftan sızan bu taşlaşmış sakat yargıların üstüne gidilmediği zaman devrimci geçinmeler dolavlı olarak egemen sınıfların propagandalarına teslim olurlar demektir.

Bu yüzdendir ki Lenin:

— Burjuva sınıfının iktidarı değiştirilmedikçe, o sınıftan halka vamsmış olan sakat değer yargılarını değiştirmeye imkân yoktur, demektir.

Oysa parlamenter düzenlerde sosyalistler, halk taki sakat değer yargılarını önce değiştirerek burjuva sınıfını ondan sonra denet altına almak gibi bir durumdadırlar. Bunun zorluğu bazan sosyalistliği pek de sağlam olmayanları oy hatırına tavizler vermeve sürükler.

Ve bir de bakarsınız ov hatırına burjuva politikacısıyla sosyalist politikacı arasında gitgide farklar azalır.

İkisi de :

— Kahrolsun komünizm, diye bağırılmaya başlar.

İkisi de :

— Sosyalist devrimin yapıldığı ülkelerde sosyalistliğin iyi sonuçları vermediğini tekrarlar.

İkisi de :

İçin

Son imkân

— Oyunu bana verisen seni kurtarıyorum der.

Türkiye İşçi Partisi ma alesef başındaki kişinin «Sosyalist çizginin sağlamlığı» verine «Daha çok ov» hesabı yüzünden böyle bir çarpılmaya doğru gitmiştir. Üstelik bu çarpılmaya bir de «İlle de başta ben kalacağım» ihtirası eklenmiş ve bu ihtiras bu çarpılmaya karşı cakanları «Moskovacı komünistler» olarak zurnallemeye kadar uzanmıştır.

Olagan üstü Kongre böylesine bir kanserleşmenin amelivatını sağlayabilecek midir?

Sağlayabilirse partiyi kurtarma umutları artacaktır.

Sağlamazsa Türkiye İşçi Partisi hiç değilse bir süre için oportünist

Bu imkan iyi kullanılmadığı taktirde hiçbir kurtuluş yolu yoktur. Zaman yanılmadığımızı ispat edecektir

partilerin kuyruğunda hiç bir gerçek sosyalistin iltifat etmediği bir garibe olarak girecektir seçimlere ve hiç bir başarı da gösteremeyecektir.

Gösteremeyecektir çünkü TIP «Daha çok ov» yarışmasında öteki oportünist örgütlerle yarışamayacak kadar cılız ve küçüktür. TIP'in kudreti ve sağlamlığı «Daha

cok ov» dan değil «Bilimsel sosyalist» likten gelmektedir. Bilimsel sosyalistlik ise ne jurnacılıkla ne adam karalamakla, ne ov baskısı yapmakla, ne halkı başına geçilecek bir sürü olarak görmekle bağdaşır.

Olaganüstü Kongrede Partinin tepesinde bulunan kişi oradan indirilmediği takdirde TIP'in ne sosyalistliği kalacaktır ne de herhangi bir seçim şansı...

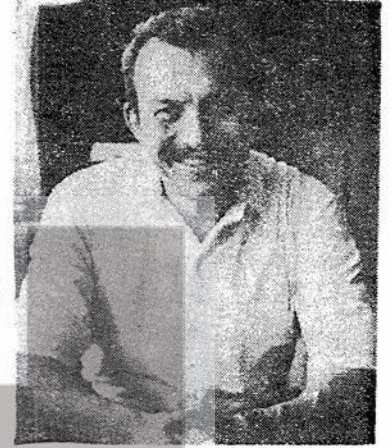
Ve seçimlerden sonra da belki bir milletvekili koparız diye oraya buraya kosusu jurnalleri dahi görmezlikten gelenler, adları sanları çoktan unutulmuş birer evvameci olarak tutmaya çalıştıkları putla beraber kös kös evlerine döneceklerdir.

Ne ard niyet, ne gizli hesap, ne üç kağıt, ne avak oyunu, ne sokak politikası...

İnançımızı apaçık şimdiden vazıyoruz.

Sunu da hemen söyleyelim ki biz ne partinin yöneticilerindeniz, ne partinin sözcüsünüz, ne vazarlarımızdan partive karşı sorumlunuz.

Parti yöneticilerinin tutumuvla inançlarımız uygun olduğu sürece vazalarımız kendiliğinden partinin gidisine uygun vönde kalır. Bir zıtlasma başlavyınca inançlarımız ters gelen vazi yazmaz. Susmayız da... Çünkü biz partinin katibi değil, Türkiye'nin vazarıvız. Parti yöneticileri kendileri için propagandacı arıyorlarsa oportünist partilerin vaptiği gibi kiralık kalemler bulabilirler. Onlara direktif verir kendilerinin dalkavukluğunu vaptir...

Ama vazarlık özgürlüğünü her şeyin üstünde tutan ve bu özgürlüğü de ancak gerçek bir sosyalizmin sağlayacağına inanan bir vazar için:

— Niye şunu söyle vazdı, niye bunu böyle vazdı diye hesap sormak kimse nin hakkı değildir.

Çünkü o vazar, sadece ve sadece vicdanına ve mesleğine karşı sorumludur.

Gerçekler yazıldığı zaman sınırları bozulanlar, gerçekler yazıldığı zaman sınırları bozulmavacak bir tutumun içinde olmadırlar.

Mesele gerçeklerin yazılmasına engel olmaya kalkmak değil, gerçekleri övlesine bir cirkinliğe sokmamaktır. Jurnal cirkindir, on altı saat süren alangirli seçim usulleri cirkindir. Oy baskıları cirkindir.

Bir vazar bu cirkinlikleri halktan saklayarak sosyalistliğe hizmet edemez. Sosyalizm hiç bir cirkinliği kabul etmeyen ve cirkinliklerin bittiel verde başlayan sevdir. Bunun da en sağlam garantisi hiç bir bozukluğun halktan saklanmamasıdır. Hem halk için çalıştığımızı iddia edecevız, hem de ov koparmak hatırına bir takım uşursuzlukların halktan özli kalmasına kalkacağız. Ve bu da sosyalistlik olacak. Sosyalistlik bu olursa, oportünistlik ve üç kağıtçılıkla, sokak politikacılığı ne oluvor?

Olaganüstü kongre TIP in kurtulması için son bir imkandır. Bu imkan iyi kullanılmadığı takdirde hiç bir kurtuluş vö lu yoktur. Zaman bu uvarmamızda kativen vaptılmadığımızı isbah edecektir.

Çiftlik Ağrı

Hindiler, kazlar kırlardan, Geldiler, kondular bura. Sığır manda koyun inek, Bir bir hep indiler bura.

Kocaman ulu bir yapı, Dört yüz baca, beş yüz kapı Temel tek arpa sapı, Sonsuzluk sandılar bura.

Ağız küçüktür, boğaz dar — Deme, karın boş bir anbar. Birbirine ne lokmalar, Ne yemler sundular bura.

Deli felek bir gün küstü, Al dağlardan yellere esti. Hepsi yüreğini kustu Ürkerek sındılar bura.

Duymadan alın karasın, Yediler çiftlik parasın. Birleştii yer gök adasın, Mum gibi söndüler bura.

Fazıl Hüsnü Dağlarca

T. i. P. Olaganüstü Kongresi Cumartesi günü başlıyor

(Başarılı sayfa 2 de)
TIP'in Aybarlar Boran'lar gelinceye kadar sosyalist parti niteliği yoktu. Bu sıralarda, Türkiye'de bir de «sosyalist parti» vardı. Aybar'a TIP de sosyalist partinin birleştirilmesi teklif edilmekteydi. Aybar, hemen birleşmeyi sakıncalı bulmakta, «hemen birleşilirse teşkilatın kaldırılacağı» söylemekteydi. Bir yanda da «Çalışanlar Partisi» adı ile bir parti kurulmuş çalışıyor. O zaman çıkan «YON» «Çalışanlar Partisi»nin hazırlıklarında rol alıyordu. Bunların da ortaya çıkması ile TIP de sosyalist parti birleşmekte fazla gecikmediler. Daha doğrusu, sosyalist parti, olduğu gibi TIP e katıldı. Elemanları da TIP te görevler aldılar.

1963 seçimlerine katılan TIP, ilk kez radyo dan kamu oyuna sesini duyurabildi. İşçi — köylü denisi, atından süzge doluyor, yavlıyordu.

1964 Şubatında TIP'in İzmir'de Birinci Büyük Kongresi yapıldı. Burada Genel Başkan Aybar'la bazı delegeler arasında ilk anlaşmazlık başgösterdi. Pethi Naci Doğan Özgüden, Selâhatin Hilav gibi bazı aydınlar partiden ayrıldılar. Ayrılanların sayısı — 15 — 20 kadardı. Parti, örgütlenmediği halde, 1964 senato seçimlerine katılmamıştı.

Fakat parti, kamu oyuna benimsendiği, tutunduğu anlaşılmasından 15 ilde örgütünü kurarak, 1965 seçimlerine girdi. 15 milletvekili kazandı. TIP için bu önemli bir aşama olmuştur. Parti böylece fiili meşruluk kazanmış oluyordu. Ancak o zamanlar daha pek sosyalizmin söz edilmeyordu. «TIP toplum partisi» denilmekle yetiniliyordu. Sonradan sosyalizm sözcüğü partinin mal oldu. Bu mücadele yani sosyalist parti olma ve tutunma mücadelesi kolay olmadı. Çoğunun kafası, gözü yarıldı, taşlandı. Partinin milletvekili adaylarından Çetin Altan, ilk kez seçim kampanyası sırasında Takvim mitinginde «Bu parti sosyalist bir partidir» dedi. Seçimlerden sonra, hükümet programını Meclis kürsüsünden eleştirirken de, Türkiye'de ilk kez bir sosyalist partinin grup olarak Meclise çıktığını söyledi. «Sosyalist yelan söylemez» sözü de bu konuşmada geçer.

Partinin Meclis çalışmaları bu sıralarda kamu oyunda geniş yankılar yapmıştır. 1965 den sonrakı dönem artık sosyalist mücadele, dönemi idi. Bu mücadelelerin de sosyalist bir kadro ile verilmesi gerekiyordu. Parti bir vandan kitle partisi niteliği ni sürdürecekti, ancak, üst kilit noktalarda sosyalistler hakim olacaklardı.

53 ÜNCÜ MADDE :

Parti tüzüğü'nün 53 üncü maddesi, Partinin yönetim kadrosunun tesbitinde en az yarısının işçi olması şartını koyuyordu. Bu maddede işçi olması sözcüğü'nün hemen arkasından «veya sendikacı» sözcüğü geliyordu. Ancak işçilerin sosyalist bilince tam kavuşturulamamaları, eğitilememeleri yüzünden, tüzüğün bu maddesi, «sendikacıların» elinde kaldı. Bilinçli sosyalist işçilerin yerine, küçük burjuva aydınların havasında, profesyonel

sendikacılar doldurdular. Sendikacıların Türk kamu oyuna bilinen fena bir şöretleri vardı. Kamu oyu bilir ki, bir kimse sendika lideri oldu mu, artık onun işçilikle işçiyi her an ezen problemleri ile bir ilişkisi hemen hemen kalmaz. Aşağı ücretin 20 liraya aşmadığı Türkiye'de bazı sendika liderlerinin sendikalarından veya konfederasyonlarından aldıkları ücret, ayda net beş bin lirayı bulur. Altında arabası, çalınmış dev gibi binarları da cabası, TIP dışında bu örnekler daha da yaygındır.

Profesyonel sendikacıların yanı sıra «mahalli esraf» dedikleri, hangi partiden koysa kazana çağına inanan bazı kimseler de partiyi hakim oluncu, çalışmaları öbür partilerde olduğu gibi, seçim zamanlarına kaldığı bazı partilerde öne sürüldü. İddialara göre, söylenen nutuklar, daha çok seçim kazanmak için söylendiği izlenimini veriyordu. Parti, sosyalist hareketi kapsıyamadı duruma geliyordu. Muhafız kanına göre, Genel Başkan elindeki kadroya uygun rota çizilmekteydi. Örgütlerde, bir gevşeme ve isteksizlik baş gösteriyor du.

MALATYA KONGRESİ

20 — 24 Kasım 1966 tarihlerinde Malatya'da partinin ikinci büyük kongresi oldu. Bu epeyce kulüslü ve çekimsel geçti. Burada bazı öneriler yapıldı. Genel Başkanın Partiyi tek başına yönetir duruma geldiği, bazı yetkililerin Genel Yönetim ve Merkez Yürütme Kurullarına verilmesi gerektiği öne sürüldü. Bu önerilerin yerine getirilmedi. Genel Başkan sert eleştirilere hedef oluyordu. Sair bir delegeler Genel Başkanın kuvveti, onun için «bri yantınlı saçla yerine «Britanya li saç» diye espri yapıyordu.

Malatya kongresinin arkasından partiden çıkarmalar devam etti. Ünlü «13 leri» in partiden çıkarılması bu sıraya rastlamaktadır. Arkadan bir bayan üyenin ihraçı, daha sonra 60 kişinin «Bu böyle olmaz» diye diretmesi bir birini kovaladı.

KONGRE KARARI

Malatya kongresinin gürültülü kulüslü geçmesine rağmen, buradan alınan bir karar ilgi çekicidir. Bunda şöyle denilmektedir: «Gerek politik, gerekse ekonomik bağımsızlığın son tahlilde sosyalizmle gerçekleştirilmesini Türkiye'de sosyalizmin genel sosyalist ilke ve kararları çerçevesinde memleketimizin tarihsel şartlarına, milli özelliklerine uygun, milli bağımsızlığımıza kısıncanlıkla bağlı ve aşağıdan yukarı demokratik bir yoldan yani örgütlenmiş, emekçi sınıfların elbirliği, bilinçli cesur çabasına olan inancını teyid eder.»

Muhalefet kanadının iddialarına göre, Genel Başkanın bu karara uymamasıyla son olaylar baş göstermiştir. Ve bu uymama davranışı yine iddialara göre devam etmiştir. Genel Başkan ise, büyük kongrede, muhaliflerin partiyi bölme isteğini le suçlamıştır.

Genel Başkanın, büyük kongrede öncesi konuşmaları, büyük kongrede tartışılan ve kamu oyuna da bilinen bazı iddialar,

yönetim kadrosunu değiştirmek, hiç değilse yönetim kurullarına geniş bir kadro ile girmek istiyen muhalefetin son çıkışlarına yol açmıştır. Genel Başkanın son büyük kongrede, Sivas İl Sekreterinin el yazısını taşıyan «belgeyi» okuması, belki yumuşak üzere olan havayı daha da serletmiş, olaylara tuz biber ekmiştir.

BAŞA GÜREŞMEK..

1965 seçimlerinden hemen sonra, Genel Başkanın, «Partinin 1969 da başa gireceğini» söylemesi ve zaman geçtikçe, buna kendisinin de inanmaya başlama-

st, şartı içinde eleştirilere yol açmıştı. Bir sosyalist partinin ha deyince iktidara gelmesi düşünülemezdi. Ancak, ortada bir DP örneği vardı. Bu parti bir çırpıda iktidara gelmişti.

1968 gelip çatıp da seçim sonuçları — her ne kadar oran yükselmiş ise de — Parti yöneticileri üzerinde menfi etki yapmaya başlayınca, bir karamsarlık hüküm sürdü. Ne yapıp, yapılırsa bazı sloganlarla halkın gönlünü alma ve seçimlerde oy toplama kaygısı başladı. İddialara göre, yöneticiler kendiliklerinden, ellerinde olmuyarak böyle bir yol seçtiler. «Hürriyetçi sos-

yalizm» «güler yüzlü sosyalizm» deyimleri bundan sonra başlar. Bunlar, genel olarak son büyük kongrede ortaya atılmış iddialardır.

Büyük kongrede, muhalefet kanadı üçte bir yakın olmuştu. Seçim sistemi yüzünden, bu orandan çok aşağı sayıda — üç kişilik — bir gruba, Genel Yönetim Kuruluna sokabildi.

Örgütler ve örgütlerden gelenlerin büyük kongrede yapılan tartışmaları olaganüstü kongrede daha iyi ve serin kanlı değerlendirilmeleri mümkün olduğu takdirde, Partide buzuksuzluklar ve tartışmalar önenebilir.

Maymunla Balık Hikâyesi Bir Amerikalı, Amerikan Yardımını eleştiriyor

«Evel zaman içinde bir maymun ve bir balık büyük bir tuvana yakalanmışlardı. Çevik ve tecrübeli olan maymun bir ağca tırmanarak kurtuldu. Aşağıya, öfkeli sulara baktığı zaman, balığın şiddetli acılarına karşı çabaladığını gördü. Talusuz dostuna yardım etmek arzusuyla dolu olarak, aşağıya uzandı ve balığı sudan çekti çıkardı. Fakat balığın şaşkınlığına bakın ki, balık bu yardımdan hiç de memnun kalmamıştı.»

Don Adams Kore'de bir eğitim danışmanının karşı karşıya kaldığı kültürel problemler hakkında yazdığı makalesinde başka bir toplumdaki sanatını, uygulayan, doğu hakkında az şey bilen bir teknisyeni bekleyen usulmaddik güçlükleri açıklamak için bu do-ğru fabulu kullanmaktadır. Eğitim danışmanı, kendi kültürünün ve çalıştığı kültürün iyi bir gözlemcisi olmalıdır, büyük bir ihtimalle maymun gibi hareket edecek, iyi niyetlerine rağmen fe laketli kararlar alabilecektir.

Maymun ve balığın fabul harp sonrası devrede Amerikan teknik yardım programlarının çoğunun can sıkıcı hale getiren problemlere çok benzemektedir. Amerikalılar, çoğunuzun zaten cahilli olduğu kültürel bakımdan körfelik güçlükler takmaktadır ve bu bizim yardım etmek istediğimiz halkların ihtiyaç ve arzularını tam olarak anlamamızı önlediği gibi, dar görüşlü kalkınma programlarının nefesinden ortaya çıkan ekonomik, toplumsal ve kültürel bozuklukların düzeltilmelerine karşı da hissi bırakmaktadır. Öyle olunca da yardımı insancıl duygularla teklif ettiğimiz halde, yardım alan halkların beklendenen daha az nimetler almalarını anlamayı güç buluyoruz.

Kalkınmada olan ülkelerin halkları dünyayla süratle değiştiğini farkındadırlar. Her çeşit ekonomik ve teknik yardımın istek ve ihtiyacındadırlar. Toplum sağlığı, tarım, eğitim, toplum kalkınması gibi alanlardaki Amerikan eksperleri iyi eğitim görmüş ve profesyonel olarak dünya her yerinde iş yapabilecek kabiliyetindedirler. Böylelikle,

iyi bir Amerikan teknik yardım, işbirliğine dayanan uluslararası programların, kontrol edilmeden devamına müsaade edilirse bütün uluslar halklarını tehdit edebilecek olan sosyal ve ekonomik problemlerin düzeltilmeyeceğini isbat etmiştir. Fakat gözle görülen ihtiyacı, yardım etme arzusuna, teknisyenin kabiliyeti ne rağmen, yardım programlarımızın hedeflerine ulaşamadıkları gerçeği ortadadır. Bazan yardım alan halkların gerçekte istemedikleri veya kabule hazır olmadıkları programları sürdükleri ortadadır. Bilimciler ve teknik personel bütün hayatımızda sahiptir. Onların ortaya koydukları yeniliklerden şüphe etmeye güçtür ve daha iyi yaşamak için yapılan bu katkılarını, bir kere farkına vardıklarında dünyanın her bir köşesinde insanlar tarafından aynı dercede arzu edilir bir şey olarak görüldüğünü farz etmek kolaydır.

Böyle olduğu halde teknolojik bakımdan geri kalmış ülkelerde ki halkların gönülsüz veya değişikliği bizim kadar kolaylıkla fark etmemelerini görmek bazan bir sürpriz olur. Gelenek fikri onlar arasında daha fazla ağırlığa sahiptir. «Yeni» ve «Daha iyi» bağırtıları onlarda deneme arzusu uyandırmadığı gibi karşı da çıkartabilir. Değişmeyi herkes aynı şekilde arzulamaz. Birincisi istenen bir şey başkasına arzulanamayabilir. Birisi için iyi olan ikinci bir şahıs için kötü olabilir. Bu farklaşmayı ortaya çıkaran faktörler kültürel, sosyal ve psikolojiktir ve bu kültürümüzü karakterize eden değer sistemimizde kök salmıştır. (Foster, G. M: Traditional Cultures: The Impact of technological Change'den)

bu konuda yavaşlatılmış olur.

Hali hazırda kültürel ve sosyal, psikolojik gelişmenin esasları hakkında, teknolojik gelişim hakkında bildiklerimizden az şey biliyoruz.

Eğitim ve fırsatlar yüzünden Batının kompleks değer yargılarını paylaşılan bizler gelişmeyi bilim ve teknoloji alanında görülen üleri belirtiler olarak görmeye ve anlama eğilimindeyiz: Daha iyi arabalar, süratli uçaklar, güzel binalar, daha konforlu evler, melez tohumlar ve daha fazla mahsul, mucize ilaçlar ve daha iyi sıhhat. Bilimciler ve teknisyenler bütün hayatımızda sahiptir. Onların ortaya koydukları yeniliklerden şüphe etmeye güçtür ve daha iyi yaşamak için yapılan bu katkılarını, bir kere farkına vardıklarında dünyanın her bir köşesinde insanlar tarafından aynı dercede arzu edilir bir şey olarak görüldüğünü farz etmek kolaydır.

Böyle olduğu halde teknolojik bakımdan geri kalmış ülkelerde ki halkların gönülsüz veya değişikliği bizim kadar kolaylıkla fark etmemelerini görmek bazan bir sürpriz olur. Gelenek fikri onlar arasında daha fazla ağırlığa sahiptir. «Yeni» ve «Daha iyi» bağırtıları onlarda deneme arzusu uyandırmadığı gibi karşı da çıkartabilir. Değişmeyi herkes aynı şekilde arzulamaz. Birincisi istenen bir şey başkasına arzulanamayabilir. Birisi için iyi olan ikinci bir şahıs için kötü olabilir. Bu farklaşmayı ortaya çıkaran faktörler kültürel, sosyal ve psikolojiktir ve bu kültürümüzü karakterize eden değer sistemimizde kök salmıştır. (Foster, G. M: Traditional Cultures: The Impact of technological Change'den)

Düzeltilme : Geçen sayımızda çıkan «Planlamamızın içyüzü» başlıklı yazıda son Planların aldıkları ücretler gösterilirken, Melih Celalun'un yedek subey ayhının üstünde aylık aldığı yazılmıştı. Planlama Esnası Bürosu, Celalun'un kararnamesi çıkması da, kendisinin kararnamede gösterilen ücreti almadığını, devlete bağışladığını bildirmiştir.

Plan Bütçe Kalkınma

1969 programı ve bütçesinin Mecliste müzakere edilmekte olduğu şu sıralarda, hükümetin iradeti ve bu vesikalarda iradesini bulan niyetlerini bir değerlendirmeye tâbi tutmak yerinde olacaktır. Bu değerlendirmeyi bizzat AP hükümetinin koyduğu başarı ölçülerine göre yapmaya çalışacağız. Çünkü yurastım ağırlıklı ortaya koymak lâzımdır ki, hükümetin izlediği kapitalist yol, yalnız başarılı olsa bile tercih edilmemesi lâzım gelen bir yol değil, fakat aynı zamanda kendi mantığı içinde de başarılı olması mümkün olmayan bir yoldur.

Hatırlanacağı üzere, hükümetin iradetine yol gösteren temel ilkeler, İkinci Beş Yıllık Planda belirtildiği şekilde şunlardır:

1. Sanayileşmeye dayanarak yüzde 7'lik bir kalkınma.
2. Tarımın tabiat şartlarına bağlılığının azaltılması.
3. Ekonomimizin dışa bağlanması.
4. Gelirin bölgeler ve fertler arasında dağılımının düzeltilmesi.

Simdi bakalım bu ilkeler gerçekten hükümet iradinde yol gösterici olmuş, bu hedeflere gerçekten yönelmiş midir?

SANAYİLEŞME HIZI YAVAŞLAMISTIR

Yıl içinde yapılan millî gelir tahminine göre, 1966'de kalkınma hızı yüzde 6,8 olarak hesaplanmıştır. Bu oran Plan hedefi olan yüzde 7'ye çok yakındır. Ancak, millî gelirin maddî üretim kısmını teşkil eden tarımsal gelirler yüzde 1,9 ve sanaiî gelirler yüzde 10,5 oranında artmışlardır. Bu her iki oran da Plan hedeflerinin altındadır. Ayrıca, sanaiî gelir artışı geçen yıla yüzde 12,3 olan artışından da düşüktür.

Tarımsal ve sanaiî gelirdeki artışın ağırlıklı ortalaması yüzde 5'tir. Demek oluyor ki, yüzde 6,8'lik artış hizmet sektöründeki plan hedeflerinin üstünde artışlarla sağlanmıştır. Oysa hizmet sektörlerindeki artışlar hem daha az anlaşıldıkları, hem de aslında maddî üretim miktarlarına bağlıdır.

Bu arada şunu hatırlatmakta yarar vardır ki, Türk ekonomisi plansız devrelerde de yüzde 5 civarında bir kalkınma sağlayabilmiştir. Bundan ötürü, zaten düşük olan plan hedeflerinin, özellikle bunun sanaiî sektöre ait olanının ağırlıkta düşülmesi büyük başarıdır.

TARIM GENE KENDİ HALİNE BIRAKILMIŞTIR

Tarımın tabiat şartlarına bağlılığının azaltılması, elbette ki, bir süre içinde olur. Bu yönüde zaten memlekette tedricî gelişme vardır. Çiftçiler gübreleme, ilaçlama sulama, tohum istahı gibi konulara gittikçe daha çok önem vermektedirler. Hükümete düşen iş bu konularda büyük hamleler yapmaktır. Oysa böyle hamleler çabalara şahit olmuyoruz. Sulama projeleri yavaş yürümektedir. Örneğin Keban Barajının işe atılması her yıl bir yıl daha gecikmektedir. Sonora tipi buğday ekimi de pek başarılı olmamış ve bu yıl buğday ithal etmek zorunluu doğmuştur.

EKONOMİMİZİN DIŞA BAĞLILIĞI ARTMAKTADIR

Ekonomimizin dışa bağlılığı geçen yıl içinde azalacağına daha da artmıştır. Bir kere, dışa çıkartılan kazanç kaynağımızın temelini teşkil eden ihracatımız, geçen yılın da altında kalmıştır. Fakat mesele bundan ibaret değildir. İhracat için de sanayi ürünlerinin oranı da önemli ölçüde düşmüştür. (Yüz

de 19,1 den yüzde 13,8'e) Oysa bildiği gibi, ihracatımızı arttırmamızın tek yolu kompozisyonunu değiştirmek, yani içiçinde ki sanaiî ürünler oranını arttırmaktır. Bunun sağlanamaması, bir süredir ihracatı teşvik için alınmakta olan tedbirlerin yetersiz ve etkisiz olduklarını açıkça ortaya koymaktadır.

Özellikle mamûl madde ihracatı daha atılgan voltlar bulunmasını gerektirir. Bu atılgan voltların basında ihracatın verimli organize edilmesi ve bu önemli işin bugünkü ihracat tüccarlarının elinden alınması gerekir.

Ekonomimizin dışa bağlılığı yalnız ihracat meselesi ile ilgili değildir. Sanayileşmenin montaj sektöründe yürütülmesi de bu bağlılığı artırır. Gerçekten, bu tip sanayileşme ilerledikçe monte edilecek parçaları dışarıdan getirmek gerektiğinden, ithal ihtiyacı artar ve ekonomimizin dışa bağlılığı daha da ileri götürülmüş olur. Geçen yıl içinde montaj sektöründe artan ihracat almıştır. Bunun iki önemli örneği Fiat ve Volvo marka ve herbiri 20.000 kapasiteli iki binek otomobili montaj tesisinin kurulmasına müsaade edilmiş olmalarıdır.

Söz buraya gelmişken, bu otomobil montaj tesislerinin kurulmasının kalkınmamız ile ilgili başka bir yanına da işaret etmek isteriz: 1969 Programının birinci cildinin 125. inç sayfasında «Yatırım projelerinin değerlendirilmesinde genel ilkeler», başlığı altındaki (e) bendi aynı sözdedir.

«e. İç tasarruf güçlükleri göz önünde tutularak yeni projelerin özel tüketim eğilimini kamolayıcı yönde olmaları sağlanacaktır.»

Memlekette binek otomobili ihtiyacı karşılanamaz. Bu ihtiyacın karşılanması en mükemmel örneğidir. Çünkü özel şahıslardan alabilecekleri en büyük tüketim malı binek otomobildir. Bu malın yurt içinde sanayi kuruluşuna, bu sanayinin gelişmesini sağlamak için, tüketimini teşvik etmek zorunlu olduğu da bu yüzden, yani iç tasarrufların a zalması yönünden baltalanması olacaktır.

Sadun
Aren

Yabancı Sermaye ve Dışa Bağlılık

Memleketin yatırım imkânlarını yabancı özel sermayeye açık tutmak ve yabancı sermayeyi teşvik etmek de dışa bağlılığı artırıcı bir eylemdir. Hatta bu dışa bağlılık değil, dışın bir parçası haline gelmek demektir. Hükümetin yabancı sermaye yatırımlarına verdiği müsaadeler artmıştır. Ayrıca, 1969 Programında orman ürünlerini değerlendirilmek ve yağ sebze ve meyve ihracatını arttırmak için düşünülen projelerde yabancı sermayeye öncelik yer verilmesinin öncülüğünü bu konuda Hükümetin hatırlanması için belirttikleridir.

Yabancı sermayenin yararları hakkında çok şey söylenmiştir. Biz bu yazımız sırasında içinde bunları tekrar etmeyeceğiz. Sadece yabancı sermayenin yapmaktaki olduğu kâr transferlerini son yıllarda nasıl bir hızla artmakta olduğunu özetlemekle yetineceğiz. Gerçekten 1963'te sadece 1 milyon dolar olan bu kâr transferleri 1968'de yaklaşık 30 milyon dolara çıkmıştır. Yani artık yabancı sermaye emme basma taburba görevini ifa basla mıştır ve desarı aktığı kâr her yıl daha da artacaktır.

Yabancı Sermaye ve Dışa Bağlılık

Bildiği gibi, millî gelirin

adaletsiz dağılımına sebep olan ekonomik - sosyal yapı köklü reformlarla değiştirilmedikçe, gelir dağılımının kendiliğinden düzeleceğini ummak hüme aykırı bir hayaldir. Üstelik böyle bir durumda sağlanacak iktisadî bir gelişme gelir dağılımındaki adaletsizliği daha da kötüleştirir ve dolayısıyla sosyal tansiyonu daha da artırır. Nitekim son 15 - 20 yıldır memleketimizde bu olmuştur. Gerçekten, bu devrele memleket bir miktar kalkmıştır. Fakat hiçbir yapısal değişiklik olmadıkandan, gelir dağılımı daha kötüleşmiş ve ölen huzursuzluklar daha da artmıştır.

Geçen yıl içinde de bu yönde hiçbir olumlu adım atılmamıştır. Köylü müstahsil gene tracı tüccarın ve tefecilerin insafına terk edilmiştir. Toprak siz köylü gene topraksızdır. Ve bunlar, tarım makinelleştirme iş imkânlarını bütün bütün kaybetmekte ve daha da perisan olmaktadır.

Küçük memurların tek ümidi olan Personel Reformu yapılmamıştır ve yakın bir tarihte yapılacak da benzerimdedir.

Asgari gelim indirimi hadlerini yükseltmesinin, dar zecifiler üzerindeki vergi yükünün azaltılması yönünde Hükümetin olumlu bir iradeti olarak gösterilmesi mümkün değildir. Bir kere bu iki sene gerçekleştirilmiş bir - haktan verilmesinden ibarettir. Ayrıca bundan yalnız dar gelirli değil, bütün gelir verisi müktefleri aynı miktarlarda varolanlardır. Nübalet, gelir verisi müktefleri olmayan büyük köylü kesiminin bundan hiçbir yararı olmamıştır. Buna karşı bu yeni Bütçe ile getirilen vergi zamları, büyük ağırlığı itibarıyla, dar gelirli vatandaşları etkiler.

Kaldı ki, bu meseleye yalnız vergi değil harcama yönünden de bakmak lazımdır. Gerçekten, bu yıl Bütçesinde özel sektöre devredilmek üzere 452 milyon lira ödenek vardır. 1969 Bütçesinde bu ödenek 296 milyon liraya çıkarılmıştır. (600 milyon lirası özel sektöre kredisiz, 190 milyon lirası kamusal teşebbüslere katılma parası). Özel sektör, yani büyük sermayedarlar gerek vergi indirimleri ve vergi muafiyetleriyle, gerekse bu tür ödenek transferleriyle beslenir ve kavırlukken, yeriler hatta adaletli bile olsa, Rütbenin tümü adaletsiz demektir.

RÜTBENİN HİZMET GÜCÜ DÜŞÜKTÜR

1969 Bütçesi, geçen yıla göre, yüzde 18'lik artış göstermektedir. Ancak bu sadece bir rakam artışıdır. Rütbenin hizmet gücündeki gerçek artışın belirlenmesi için bundan bazı indirimler yapıpakt lazımdır. Gerçekten, 1969 Rütçesinde hal-

ka hizmet etmekle hiç ilgisi bulunur un veya bulunsa bile bugüne kadar Bütçe dışında bırakılmış olan bazı ödenekler vardır. Borç ödemelerindeki ve özel sektöre yapılacak transferlerdeki artış birincilere, tekelin destekleme alımları için yapıldığı masraflar ikincilere misaldir. Toplamı 2 milyar lira olan bu indirimler yapılmıca Bütçenin artışı yüzde 9'dan ibaret kalmış. Bundan da iki yıl arasındaki fiyat artışları ve nüfus artışı çıkarılırsa 1969 Bütçesinin temsil ettiği gerçek hizmet artışının ancak yüzde 5 civarında olduğu görülür. Bu kadarlık bir artış memleketimizin çok geri kalmış ve öncülük yapmak durumunda olan kamu hizmetlerinin görülmesine imkan olmasızdır. Nitekim tek tek büyük önem taşıyan Millî Eğitim bütçesindeki artış genel artışın da çok gerisinde kalmış ve sadece yüzde 2,9 oranında artmıştır. Nüfus ve fiyat artışları hesaba katılırsa Eğitim hizmetlerine ayrılmış olan ödeneklerin artması çözümlenmiş olarak kabul edilebilir.

ASIL MESELELERİMİZ

Çeşitli çevreler, çeşitli hesaplara göre Bütçenin açığını 4 milyara kadar çıktığını söylemektedirler. Biz bu konudaki tartışmaların geçerli olduğunu, önemli olduğu kanısında değiliz. Bütçenin çok büyük açılarak vermesini Hükümetin istemez. Bütçenin açık vermemesi Hükümetin doğru bir iktisadî politika izlediğinin göstergesi de değildir.

Memleketimizin pek çok meseleleri vardır ve şüphesiz hepsinin çözülmemesi lazımdır. Fakat bunların içinde bunları düşülmüş noktası niteliğindedir. Bunlar çözülmeyecek diğerlerini çözümlenmiş kalmak beyhudedir. Bunlar Tavak Reformu meselesidir. Dış Ticaret - Banka ve Sigortacılık Devletleştirme meselesi, temel sanayileşme devlet müve kurup işletme meselesi, yabancı petrol şirketlerini ve bütün yabancı sermaye yatırımlarını millileştirme (devletleştirme) meselesi ve nihayet Amerika askerlerinin iş ve tesislerinin memleketimizden çıkarılması meselesidir.

Bu meselelerin çözümüne yönelmemizin bir Hükümetin diğer meselelerde başarılı olması da söz konusu olamaz.

Yabancı Sermaye Kâr Transferi: (Milyon Dolar)

Yıl	Miktar
1963	1
1964	5
1965	15
1966	16
1967	25
1968 (9 ay)	24

Kaynak : Yıllık Ekonomik Rapor, 1968 Tablo IV, 1.

Börklüce Mustafa'nın ülkesinde

Mustafa EKMEKÇİ

"İnsaniyetli köy,, de kapılarda kilit yok.

Karaburun, Ege'nin ucunda pek kimsenin uğramadığı şirin bir kasaba. Sepetle balık tutmaya gelenlerin olduğu bu ilçe köylerinin üzüm üreticisi tarıcıların elinde kalmıştır.

Tapuları olmadığı için köylüler kredi almada zorluk çekiyorlar.

Simavnalı Seydi Bedrettin'in müridi. Börklüce Mustafa'nın düşüncelerini yaymak için can verdiği yerdeyim. Karaburun'da. Karaburun deyince kafam bununla karışıyor. Otobüsten inip, valiz elde kalacak bir otel ararken, belki bir emekli memurdu, arkadaşına şöyle söyledi:

«Karaburun, Karaburun Burda bir dakika durun»

Durduk. Gece de kalacağız. Herhalde, benim emekli memura benzettiğim sesin sahibi bir bakıma «Karaburun de, orada dur!» anlamına söylemiştir diye geçirdim aklımdan.

Karaburun'da pek işim yok. Mordoğan'da kalacak yer bulamadığım için uzadıım Karaburun'a kadar. Bir gece daha kalıp, köylerini göreceğim Mordoğan'a döneceğim. Mordoğan, Karaburun'un iskelesi gibi. Daha ayak üzeri, Mordoğan'dan Karaburun'a geçilir, Karaburun'da kalınır. Ondan ötesi deniz. Ve kıyı köyleri.

Karaburun'da Kaymakam'la oturduk, konuşuyoruz. Çok merak etti «sebebi ziyaretimi». «Söyle gitmek istiyorum». Köylerine de gitmek istiyorum» dedim. Kısa konuştuk Kaymakam'la. Burayı merak edip gelene ilk kez rastlamış. Karaburun'lu bir öğretmen, İstanbul Gazetelerinden birine bir zaman «Karaburun hakkında bir yazı yazmış, Galiba Şiraz abartmış Karaburun'u «İstakozlar elle tutuluyor, sepeti daldırdınız mı, sepeti daldı mı?» demiş vazi-sonda, Bir bankanın müdürü Yardımcısı da, colubünü çözdü. İçini sepetini alıp Karaburun'a benim gibi doğrudan Kaymakam'a gelmiş. «Pöyle böyle» demiş, «balık tutma» demiş.

MUSTAFACIĞIM LOYANTASI

Kaymakam, «Aman, sizin vazılar da öyle olmasın da» dedi. Bankacı «Yeni Liman» da konuk etmişler, Bankacı onbes

gün kalmış orda halinden memnun.

Eh, Kaymakamı ziyaretten çıkınca ne yapacağım, kiminle konuşacağım acaba diye düşünür, Karaburun'u arşınlarken, bir de lokanta sordum. «Mustafacığım» da vivebilirsin dediler. «Mustafacığım» u faicik bir lokanta amma, karnımızı dövürdü. Masadakilerle ahbablık ettik. Akşam vemeği ne olacak, bulunan : yoğurtlu patlıcan çoban salata, pilav, rakı.

Karaburun, İzmir'in de nize varan ucundadır bilirsiniz. Yü, beli yok sayılır. Hele, Çeşme'ye gitmek olanaksızdır Amma, villar vili bir keçi volu, çiple vada benzeri araçla gidecekler varar. Şehirliiler, Karaburun'un kıvısına yurt tutarlar. Yazın bir kaç av

Mordoğan'da Börklüce Mustafa'yı anlatan Bakıkal Ahmet Özcan (soldan üçüncü)

larını buraya gelip geçirip, giderler. Tanınmış bilim adamlarından biri de, eskiden kalma vel değirmenini yazlık yapmıştır. Çok biçimli olduğunu söylerler.

Üzüm araçlarının elinde kalmıştır Karaburun. Üzüm araçları ile de konuştum su fivatına alıp bir misli fiyatla satarlamış üzümü. Karaburun'un «razzaki» sini. Toplama fiyatı kiloda 85 kuruş. Karaburun'davken, Balkan-

dan gelmiş Bulgarca yazılı arabalar bekleyordu Belediye'nin önünde. İzmir'li tüccar, toplattığı —köylünün topladığı— üzümünü, «bağda teslim» satıyor, ihraç ediyor. Köylüler, üzüm araçlarına, kıştan yaptıkları şarapları veriyorlar, ağırılıyorlar onları. Öyle bağnazlıkları taassupları dayoktur. Camiden çıktuktan sonra, i-

şe, akşam da kerevetin üstünde şarap testisinin başına geçiyorlar.

CEHENNEM DERESİ

Mordoğan'ın karşısında ki dereye «Cehennem deresi» derler. Buraya bu adın verilmesi, Börklüce Mustafa'nın Padişah askeriyeye yaptırdığı «müblağa cenk» den dolay imiş. Nâzım destanında bunu şöyle anlatır :

Bedreddin vığıtleri kayalardan ufka baktılar.
Gitgide yaklaşıyordu bu toprağın sonu
Fermanlı bir ölüm kuşunun kanatları.

Oysaki onlar bu toprağı,

Bu kayalardan 'akanlar, onu,

tüyleri baldan sarı,

Üzümlü inciri, narı,

sütleri baldan kovu davarları

ince belli, aslan veleri atlarıvla

duvarsız ve sınırsız

bir kardeş sofrası gibi açmıştılar.

Sıcaktı.

Baktı.

Bedreddin vığıtleri baktılar ufka...

En yumuşak, en sert

en tutumlu, en cömert,

en

seven

en büyük en güzel kadın :

TOPRAK

nerdeyse doğuracak

doğuracaktı.

Sıcaktı.

Bulutlar doluydular.

Neredeyse tatlı bir söz gibi ilk damla oluşacağı yere

Birden —

— bfre

Eylenhoç köyünde üzüm toplayanlar

kayalardan dökülür
gökten yağar
verden biter gibi,
bu toprağın verdiği en son eser gibi
Bedreddin yiğitleri şehzade ordusunun karşısına
çıkıyorlar.
Dikişsiz ak libaslı
baş açık
yalnayak ve valin kılıçları.
Mübalâğa cenk olundu.
Aydının Türk köylüleri,
Sakızlı Rum gemiciler,
Yahudi esnafları,
on bin mülhid voldaşı Börklüce Mustafanın
düşman ormanına on bin balta gibi daldı.
Bayrakları al, yeşil,
kalkanları kakma, tolgası tunç
saflar
pare pare edildi ama,
beşanan yağmur içinde gün inerken akşama
on binler iki bin kaldı.
hep bir ağızdan türkü söyleyip
hep beraber sulardan çekmek ağı,
demiri oya gibi işleyip hep beraber
hep beraber sürebilmek toprağı,
ballı incirleri hep beraber işeyebilmek,
yarın yanağından gayri herseyde
her yerde
hep beraber!
diyebilmek
için
on binler vevdi sekiz binini...
yenildiler.
Yenenler, yenilenlerin
dikişsiz ak gömleğinde sildiler
kılıçlarının kanını.
Ve hep beraber söylenen bir türlü gibi
Hep beraber kardeş elleriyle işlenen toprak
Edirne sarayında damızlanmış atların
Eşildi nallarıyla.
Tarihsel, sosyal ekonomik şartların
zaruri neticesi bu,
deme, bilirim!
O dediğin nesnenin önünde kafamla eğilirim.
Ama bu yürek
o bu dilden anlamaz pek.
O, «hey gidi kahbe devran hey.»
der.
Ve teker teker,
bir an içinde,
Omuzlarında dilim dilim kurbac izleri,
yüzleri kan içinde
Geçer çıplak ayaklarıyla yüreğime basarak
geçer Aydın ellerinden Karaburun mağlupları...»

KARABURUN ASKERİ

Burada, bu konuları bilenlerin anlattıklarına göre, Şehzade Murat Rumeli askeriyle Mustafa'nın üstüne geldiği zaman, Çeşme üzerinden Karaburun'a geçmiş, Mustafa ile askeri ni arkadaşan sarmıştır. «Bir Karaburun askeri, 20 Rumeli askerine bedeldi» şeklinde kalan söz, Mustafa'nın askerlerinin inanimişliğini anlatmak için söylenmiştir.

Mordoğan'da öğretmenler, bundan beş buçuk yıl önce, buralarda geçen olay hakkında fazla bir şey söyleyemediler. Tarihte okumuşlar, unutmuslardı anlaşılan. Bana «Cahil tarih» diye tanıttılar. Bakkal, Ahmet Özcan, ora-

Mustafa Ekmekeci (sağdan birinci) Eylenhoca Köylüleri ile bir arada.

dağilerin hepsinin ağızını acık bırakacak bir bilgi kütüğü olduğunu gösterdi. Şöyle özetledi:

«Bu komünistlik gibi birşey. Fakat değil o zaman a g ö r e, Cumhuriyet. Saltanatı kaldır, vetmek istiyorlar. Tekkeleri, zaviyeleri kaldıracak, camilere, kiliselere dokunmayacak. Kadından başka herşey ortak.

Şu Mordoğan'ın arkasındaki dereye cehennem dereesi derler bundan dolayıdır.»

Karaburun, Mordoğan köylerinin çoğunu gidemedim. «Köy değil mi hepsi bir» dedi, Motorcu Muammer. «Eylenhoca» köyüne gittik, büyük köydür, yakın köydür diye. Yolda Muammer'le konuşuyoruz. Anlatıyor:

«Buraya ayrıca (insaniyetli köy) derler. Köylüleri çok iyi yürekli, insan canlısıdır. Köyde, zerrece hırsızlık olmaz. Evlerinin kapısında kilit görülmüştür. Kadınları kaç-göç bilmezlerdi yakınlarına kadar. Hiç kimsenin tapusu yok elinde. Kredi alma zorluğuna kadar bu pek dikkati çekmemiş. Tapusuz, yaşayıp gitmişler. Kösedere köyünde Tarun Kredi Kooperatifi vardır. Ancak ev başına biner lira kredi düşüyor, düşmüyormuş.»

Eylenhoca köyünde, ula-

cık motorsikletimizle, üzümlü toplananların arasından geçtik. Burada herkes Muammer'i tanıyor. Vaktiyle bu köylere tahsildarlık etmiş. Köy kahvesinde oturup, konuştuk. Söz politikadan açıldı. Köyde, «Kahir ekseriyet» AP. lymiş CHP. de var, öbür partilerin temsilcileri yok Muammer veriyor ver ver bilgisi:

«Kit toprakları... Çoğu zararlar kapatır yılı. En iyisi, yılda üzümünden, tütününden 1000 — 1500 lira kazansa iyi...»

Eylenhoca köyünün eski muhtarı, bekeci, üstü başı düzgünü aldı çevremizi. Motorcu Muammer, «Bu arkadaş, buralarda doluyor, bilgi topluyor, köynüzün bir derdi varsa söyleyin, gazeteve vazacak» dedi.

Köyün eski muhtarı. «Biz devletten para istemiyoruz. Bizim başımızdaki şu domuzları yoketsin, birzi domuz belasından kurtarsın yeter» dedi. Bir köşede kâğıt oynayanlar, oyunlarını bırakıp, bakıştılar. Çevremize toplananlar oldu.

Karaburun köylerindeki domuz dünyanın bir yerinde yokmuş. Üzümleri yiyip bitiriyormuş yaban domuzları. Domuz kurşunu götürene de, bir domuz kurşunu veriyorlardı. Kadar.

Mordoğan yakınlarında tütünde çalışanlar

— Yakalayıp, beslevin, satın, dedim, arkasından şakalaştım:
— Yeyin çekataları!
— Çeşme kamadık, dediler. Anlatılar:

«Domuzla mücadele derneği kurduk, bir hoca, «Eti de satılır parası mubahır» diye fetva verdi. Fakat dağlar sarı burada, domuzun öldürülmesi çok güç.»

Eylenhoca'da epeyce oturduktan sonra çıktık yola, Mordoğan'a döndük. Yol üstünde genç kızlar, erkekler tütün topluyorlardı. Tütün ticaretinin, sömürüsünün neme-nem şev olduğunu buralarda öğrendim.

Köyü şimdi hatırlamıyorum, notlarını da da yok. Kösedere mi, Bizköy mü, Ambarseki mi, birinde, köylüler vaktiyle kendi aralarında kooperatiflerden daha güçlü bir üsul bulmuşlar. Temeli güvenceli davanıyor. Hele, bir çok yerlerde, kooperatif eğitimi yapılmamışsa, kooperatifler, kötü örnek olmaktan öte gidemiyorlar. Kooperatiflerin çoğu ağaların işine rahataca varıyor. Amma, bu köylüler birinin bulup, yaşattığı üsul gerçekter «insaniyetli - hümanistice» bir üsul. Köylüler kaldırdıkları üzümlü ya da narı, inciri kaldırırmaz doğruca köy meydanına getiriyorlar, köyün muhtarı onların getirdikleri ürünü tartıp, pazarda sattırıyor. hiç bir çıkar sağlamadan, hiç bir çıkar gütmeyen, parasını getirip, malın sahibine, köylüsüne ödüyor. Biraz acayib gibi değil mi? Öyle... Bu düzen içinde böyle gelenek nasıl kalmış?

Mordoğan'ı, Karaburun'u «insaniyetli» köyle bırakıyoruz burada. Yol üstünde Mordoğan'la, Gül bahçe arasında ufak ufak kıyı plajları var. Parası olan, borusu öten alıp yaptırmış buralara köşklere. Bir bakamın da var vol üstünde köşkü. Otobüsle geçerken kaçırırım da, dönüp baktım köşke. Uzaktan da safatah idi.

Hürriyet ve ihtilâl üzerine

TİP'deki son tartışmalı ve çekişmeli durum hürriyetçi sosyalizm, ihtilâlci sosyalizm sorununu yine günün konusu haline getirdi, özellikle sağcı basın da. Aybar'ı hürriyetçi olduğu için alkışladılar, muhaliflerini de ihtilâlci olmakla suçladılar. Para verip kimsenin almadığı, milletvekillerine bedava gönderilen bir derginin imzasını saklayan aklı evvel bir yazarı benim için, «Biz de hürriyetçiyiz derdiniz, biterdi mesele,» diyor. Sekiz yıldır biz İşçi Partisi sözcüleri, Anayasamızın eksiksiz tastamam uygulanmasından, halkın oylarıyla iktidara gelmekten ve iktidara geldikten sonra da Parti Programında uygulayacağımızı söylemekten zayri ne söyledik? Bu da «hürriyetçi» değilse, ya nedir, veya ne olacaktır? İhtilâlci sosyalizm denilen sosyalizm? İhtilâlci sosyalizm taraftarlığının tek bir delili nerede, hatta bir emaresi, iması?

AÇ BALIKLAR

Sağcı basın ve çevreler «hürriyetçi sosyalizm» üzerine iştah verici bir yem görmüş aç balıklar gibi atladılar. Tabii, bu onlar için bulunmaz bir fırsattı. Sıretti haktan görünüp Aybar'ı alkışlarken asıl demek istedikleri şu : «TİP ashında komünist bir partidir demiyor muyduk? Alın işte, genel başkanları bile nihayet hürriyetçiliği savunmak zorunluğunu duvdü, çünkü etrafını sarmış öbür yöneticiler komünisttir, ihtilâlçidir, diktatörlükten yanadır, ilh.»

Baştan beri durup dinlenmeden, içtenlikle Anayasayı, demokratik bir sosyalizm anlayışını savunurken birden bire «hürriyetçi sosyalizm» den dem vurmaya başlamanın böyle kasıtlı ters yorumlara yol açacağını, Partiyi zor duruma düşüreceğini biz baştan söyledik, ama dinlemedik. Şimdi anlaşılıyor ki Aybar'ın da kası biraz böyle bir durum yaratmış, «modern sosyalizmi bilmiyen» aydınları Parti organlarından ve kurullarından bertaraf edip

«sosyalizme yeni katkılar yapacak» kendi görüşlerini «sağduyu ve tarihsel sezgi sahibi» kitlelere doğrudan doğruya aktarabilmek için. Aydın kadrolara, teşkilât kademelerinin eğitimine ve bilinclendirilmesine ne lüzum var? Halkın duygusal tutkularını, şartlandırılmış değer yargılarını işleyip oy toplamaya yarayacak sihirli sloganlar

ortaya atmak yeter de artar bile.

HÜRRIYET DÜZENİ

Bu hürriyet konusu da o kadar karmaşık bir şekilde, çeşitli sorunlar birbirine karıştırılıp, birinden diğeri ne zigzaklar, sıçramalar yaparak sunuluyor ki, konuya bir çeki düzen verip berrak sonuçlara varmak zorlaşsın. Bir kez konunun felsefi bir yanı var. Örneğin, «İnsanlar doğuştan hürdürler» mi, yoksa «İnsan bir toplum düzeni içinde hürriyeti bulur» mu? Hürriyet, sadece bireyin hareketlerini çemberliyen, onu baskı altında tutan yasakların olmaması mı, yoksa, bireyin fiilen bir takım olanaklara sahip olması mı? Meşhur «yabancılaşma» teorisinin altında da «insan tabiatı» ve üretim faaliyetlerinin bu tabiatı geliştirmedeki görevi (fonsivonu) konusunda bir takım varsayımlar yatıyor. Hürriyetle ilgili bütün bu sorunlar da gelip birey toplum ilişkileri sorununa davamiyor.

Şüphesiz, bugün, bilimlerden ve bilimlerin ortaya koyduğu doğrulardan ayrı ve bağımsız bir felsefe söz konusu olmayacağına göre, bu genel ve teorik sorunların incelenmesi ve bir çözüme kavuşturulması, son tahlilde, çeşitli toplum tiplerinde birey - toplum ilişkilerinin incelenmesine dayanacaktır.

Bu düzeye hürriyet sorununun tartışılması, belli bir toplumda iktidara gelme yollarını arıyan, mücadelesini veren bir politik örgütü, sosyalist partiyi doğrudan doğruya ilgilendirmez. Sosyalizm için mücadele her alanda verildiği ve verilmesi gerektiğine göre, ideolojik alanda da, bilgi teorisi ve felsefe alanında da elbet verilecektir. Ama bunu sosyalist hareketin bilim adamları, felsefecileri düşünürleri ciddi araştırma, inceleme ve düşünme ürünü olan eserlerinde yapacaklardır. Her halde bunun yeri parti kongreleri ve sohbet toplantıları değildir. Bu gibi toplantılarda irticalen yapılan konuşmalarda hürriyet üzerine bir takım olgunlaştırılmamış görüşleri kaba taslak, gelişmiş güzel ileri sürmek, kafaları karıştırmaktan, sorular ve itirazlar yaratmaktan başka bir şey yapamaz. Son aylarda TİP'de bu yapılmış ve böyle olumsuz bir sonuç vermiştir.

ACİL SORUNLAR

Bir de sosyalist demokrasinin nasıl, ne biçimde gerçekleştirileceği sorunu vardır. Ekonomik ve sosyal yapıyla sosyalist bir düzene geçmiş ülkeler için bu sorun günün acil sorunudur. Sanayileşme, kalkınma, eğitim sorununun çözümü başarılımsı olduğundan, kitlelerde, özellikle aydınlar da ve gençlikte, dizginlerin, merkezden kontrolün gevşetilmesi, politik hürriyetlerin ve yönetimde söz ve karar sahibi olma hakkının tanınması istekleri belirginleşmiştir. Ka italizmin gü-

Sömürücü, egemen sınıf ve tabakalardan olan kişilerin, reform kanunlarına ve uygulamalarına karşı gelinmedikçe şahıslarına ve politik hak ve hürriyetlerine dokunulmaz; onlara da yeni düzen içinde toplum için yararlı işler görerek seçimlerini kazanmak imkânları tanınır.

cünü ve saldırılarını sürdürdüğü bir dünyada sosyalizmden gerilemeden, burjuva etki ve eğilimlerin gelişmesine meydan vermeden sosyalist demokrasiyi oluşturmak ve gerçekleştirmek bir meseledir. Hele geride bırakılan son derecede merkeziyetçi ve sert disiplinli dönemin alışkanlıkları ve arta kalan kadroları devam ederken bunu başarmak daha zor bir iştir.

Fransız, İtalyan ve diğer Batılı komünist partileri için de sosyalist demokrasi ve politik hak ve hürriyetler sorunu özel bir önem taşır, çünkü o partiler yıllar boyu Sovyetler Birliği partisiyle aynı paralelde, aynı yekpare blokta olmuşlar, aynı görüşleri paylaşmış aynı politikayı izlemişlerdir. Şimdi onlar da kendi toplumlarının şartlarına göre sosyalizme nasıl geçebilecekleri, burjuva demokrasisini sosyalist bir demokrasiye nasıl dönüştürebilecekleri sorunu ile karşı karşıyadırlar.

TİP'İN TÜZÜK VE PROGRAMI

TİP içinse pratikte böyle bir sorun yoktur. TİP komünist bir parti değildir; ne ihtilâlci iktidara gelmeyi, ne de tek partili bir «proleterya diktatörlüğü» safhasını öngörür. Türk devletinin bağımsızlığı kadar Türk sosyalist hareketinin bağımsızlığı da temel ilke olarak kabul etmiştir. TİP'in tüzük ve programı, Anayasa çerçevesi içinde oluşturulacak bir sosyalist hareketin tüzük ve programıdır ve TİP'in faaliyetleri hep bu çerçeve içinde olmuştur. TİP için demokrasi ve hürriyet sorunu, Anayasamızın eksiksiz tastamam uygulanması mücadelesini vermek, halk kitlelerini Anayasa hak ve hürriyetlerine sahip çıkartarak politik bir güç haline getirmek ve nihayet iktidara gelerek

bu hak ve hürriyetlerin büyük halk çoğunluğu yararına gerçekleşmesini sağlamaktır. Bugün ve Programında öngörülen gelecek safhada TİP için hürriyet ve demokrasi sorunu budur.

Şüphesiz Türk sosyalistleri, hatta içinde yaşadığı dünya ve çağ ile ilgilenen herkes, dünya sosyalist hareketinde ve kesiminde beliren yeni eğilimlere, oluşumlara kayıtsız kalamaz; bunları izlemek, incelemek, değerlendirmek gerekir. Ama yalnız bu açıdan meşgul olunur bu konularla, yoksa TİP'in kendisi için —kendi hareketini yürütürebilmesi için— çözülmesi gerekli sorunlar değildir bunlar.

Demokrasi ve hürriyet sorununun bir yanı vardır ki, sosyalist veya kapitalist toplumlarda olsun, demokratik yönetimin gerekliliğine inanmış düşünürleri, sosyologları, siyasal bilimcileri ve siyaset adamlarını yakından ilgilendirmekte ve meşgul etmektedir; uzun vadeli açıdan Türk sosyalistleri için de önemlidir bu sorun. O da, kitlelerin ve bireylerin ülke yönetiminde gerçekten bir payı, alınacak kavgalarda bir katkısı olmasının nasıl sağlanabileceğidir. Belirli fasılalarla yapılan seçimlerin bireylerin iradesini, seçme hürriyetini yansıtmadığı bilinmektedir. Baskılar, türlü oyunlar bir yana, kitle haberleşme araçları (radio, televizyon, büyük tirajlı basın) bireyleri devamlı olarak bir propaga ve telkin akımı altında tutmaktadır. Merkezlerden çevreye yayılan bu etkiler bireylerin karşılık verebilmesi, merkezlerle tartışmaya girebilmesi, seslerini duyurabilmesi imkânsızdır; örgütlü grupların imkânları ise sınırlıdır. Kapit-

Behice Boran

yasa uyarınca toprak reformunu yapıp, çeşitli bölgelerde toprak mülkiyetine bir sınır çektiniz mi, ağaların, kendileri bir gün toprağı işlemek-sizin yüz binler, milyonlar kazanmak «hürriyet» ine, büyük şehirlerde ve ya Avrupa'da hayatın tadını çıkarmak «mutluluğu» na da bir set çektiniz demektir. Toprak ağası

elbette ki kendisini eski gibi «hür» ve «mutlu» hissetmeyecektir. Dış tica ret, bankacılığı ve sigor tacılığı devletleştiriniz mi, bu alanlarda kolay ve yüksek gelir sağlayıp «tatlı hayat» sürenler için de aynı şey olacaktır. Bu kişiler reformlara karşı direnmiv» uygulanmasını baltalamaya kalkışlarsa ne olacaktır? Demok-rasi ve hürriyet adına pa-sif mi kalınacaktır? Meşru bir hükümetin meşru icraatına karşı geldikleri için kanuni müeyyideler-le karşılaşacaklardır el-

bet. Bunun için, «TIP. sî iktidarında sömürücü, e-gemen sınıf ve tabakalar da bugünkünden daha hür ve mutlu olacaklar-dır» yargısı bir takım şart ve ihtiraz kayıtları-na bağlı olarak doğru o-labilir ancak. Bu noktayı biraz acıklayalım.

İNSANI İNSAN YAPAN NİTELİKLER

Sömürücü, egemen sı-nıf ve tabakalardan olan kişilerin, reform kanun-larına ve uygulamalarına karşı gelinmedikçe, şa-

lişt toplumlarda son de-rece etkili bu tek yönlü propaganda araçları bü-yük sermayenin ve kapi-talist düzeni korumakla görevli devletin elindedir. Sosyalist düzene geçmiş toplumlarda ise iktidar-daki tek partinin kontrolindedir. Sosyalist top-lumlar son derece örgüt-lü, her bireyin bir veya bir kaç örgüte, kurula, e-kibe katıldığı toplumlardır. Buralarda somut sorunların serbest ce tartışılması mümkündür, ama ülke çapında ki sorunlara, temel iç ve dış politika sorunlarına katkıda bulunabilmeleri, bu konularda seslerini duyurup kararları etkileyebilmeleri çözümü bekleyen bir sorun olarak ortadadır. Yani kısacası sorun, gerek her sosyal kurumda, gerekse ülkenin genel yönetiminde «ta-ban» ile üst yönetim arasında karşılıklı bir alış-veriş, etkileşmeyi gerçekleştirebilmektir. Programında halkın toplu-mun her kesiminde ve kademesinde ve genel devlet yönetiminde söz ve karar sahibi olmasını öngören TIP'in bilim adamları ve kurulları bu sorunun somut olarak çözüm şekilleri üzerinde simdi-den çalışmalar yapabilirler.

HÜRRİYET VE MUTLULUĞA ÇEKİLEN SET

Son tartışmalarda bir de somut hürriyet, soyut hürriyet konusu çıktı ortaya. Sosyalizm, somut insanı, Ahmet'i, Ali'yi ve Ayşe'yi, Emine'yi mutlu yapmalıdır diyor Aybar. Doğrudur, çünkü mutlu veya mutsuz olan bireydir. Ama sınıflı toplumlarda sınıf ilişkilerini dikkate almadan, sınıf açısından hürriyet ve mutluluk sorununu çözmek, otomatik olarak, bireyin hürriyetini ve mutluluğunu sağlamaz, o baska. Ama önce sorunun sınıf düzeyinde çözülmesi şarttır.

İşçi ve emekçi sınıflardan bireyleğin hürriyet ve mutluluğunu sağlamak için her şeyden önce onları sömürden, maddi ve manevi baskılardan kurtarmak gerekir. bu da karşı sınıfların sömürü ve baskı imkânlarını ortadan kaldırmak, hiç değilse ilk ağızda kısıtlamakla mümkündür. Ana-

Son tartışmalarda bir de somut hürriyet, soyut hürriyet konusu çıktı ortaya. Sosyalizm, somut insanı, Ahmet'i, Ali'yi ve Ayşe'yi, Emine'yi mutlu yapmalıdır diyor Aybar. Doğrudur, çünkü mutlu veya mutsuz olan bireydir. Ama sınıflı toplumlarda sınıf ilişkilerini dikkate almadan, sınıf açısından hürriyet sorununu ortaya koyup açıklığa kavuşturmadan doğrudan bireyin hürriyet ve mutluluğunu söz konusu etmek sorunu soyut bir şekilde ele almaktır aslında. Sınıf açısından hürriyet ve mutluluk sorununu çözmek, otomatik olarak bireyin hürriyetini ve mutluluğunu sağlamaz, o baska. Ama önce sorunun sınıf düzeyinde çözülmesi şarttır. İşçi ve emekçi sınıflardan bireyleğin hürriyet ve mutluluğunu sağlamak için her şeyden önce onları sömürden maddi ve manevi baskılardan kurtarmak gerekir; bu da karşı sınıfların sömürü ve baskı imkânlarını ortadan kaldırmak, hiç değilse ilk ağızda kısıtlamakla mümkündür.

Ne Olacak ?

Minnetullah Haydaroğlu

TIP'teki buhranın tek bir anlamı var; Türkiye'de sosyalist hareket tabii ve zorunlu aşamasını yapmak üzeredir. Onun tek temsilcisi TIP. de bu aşamaya evvelâ kendi bünyesinde ulaşmak durumundadır.

Burada bir hususa değinmek şart. Bir sosyalist parti denince akla her şeyden evvel örgüt gelir. Burjuva partilerinden sosyalist partilerin yapışal olarak en belirgin farkı da budur. Öteki partilerin de görünürde her şeyi ile tamam hatta daha da şatafatlı örgütleri vardır. Ama bu örgütlerin fonksiyonları farklıdır. Kapitalist düzende sosyalist partinin örgütü, işçi sınıfının ve onunla kader birliği halinde olan emekçi halk tabakalarının sivasî iktidar için yaptıkları mücadelede, mevcut koşullara ve vasalara göre yol gösterici mücadele gücünün öncüsüdür. Ötekiler için böyle bir şey bahis konusu değildir. Çünkü onlar için bu göreve esasen düzenin kendisi ifa ediyor. Resmî, özel, verli, yabancısı her türlü müesseselerle ağası, bürokrati, kompradoru vb. ile ve bunların hepsinin kurulu düzende normal işleyişleriyle bu fonksiyonu ifa eder yani hakim sınıfın iktidarına kalmamasını savasını verirler. İşte TIP nin sosyalist bir parti olabilmesi bir bakıma böyle bir örgüte sahip olmasına bağlıdır ve partinin böyle bir örgütü vardır. Bu örgüt sosyalizm yönündünaesvalizm yönünden kendi gelişmesinin mücadelesini veriyor şimdi. Bir merhale den bir venisine aşılıyor. Daha açık söylemek gerekirse, bu buhrana kadar.

Partimiz bir devresi vardı bu devreye Aybar damgasını vurmuştu. Partî, teşkilâtî eliyle bu devreyi fiilen kapattı. Yenisini açmak için kongrenin bunu hukukun de tanımlaması lazımdır.

Açılacak olan yeni döneme gelince; merhalede çok çetin olacağından şüphe edilemez. Başarı için gelişmek olan bütün sosyalist güçlerin birleşmesi beklenir. Muhakkak ki bu ilk nazarda zannedilebileceği gibi basit ve kolay bir iş değildir. Fakat olacak. Çünkü başka türlü düşünmek sosyalist mücadelenin zaferle sonuçlanacağından şüphe etmek demek olur.

Son zamanlarda her türlü kayıttan, düşünceden ve endişeden arı olarak parti içinden ve dışından sosyalistler arasında alabildiğine acık ve sert eleştiriler karşılıklı suçlamalar ortaya döküldü. İvidir. İlerideki birleşme çok yararlı olacağına inanılır. Bu tartışmalarla her şey öyle elendi incelendi ki valmiz fikirler, hakaretler değil kişiler bile incelendi u-falandı. Her ne kadar elenir pütürlerden arınırsa vurulacak hamur o kadar iyi olur. Sosyalist hareketin ve ni partimizin hamuru da ivisinden bir hamur olacaktır. Fırtınadan sonra sosyalist efkârda mutluda daha temiz, daha berrak bir hava olacaktır. Kim sede nefes darlığı bunalımları kal-mıyacak eskiden olduğu gibi sevkli ve canlı bir çalışma imkânı için vasat bulunacaktır.

Evlet Parti olarak evvelâ bozulalım ve yeniden kurulalım. Yeniden kurulacağız da

hıslarına ve politik hak ve hürriyetlerine dokunulmaz; onlara da yeni düzen içinde toplum için yararlı işler görerek geçimlerini kazanmak imkânları tanınır. Yeniden eğitilerek, baskılarını sömürmenin, hak edilmiş gelirlerle zenginleşmenin insana gerçek bir hürriyet ve mutluluk sağlamadığını yani, insanın, insanın insanın niteliklerini, kabiliyetlerini geliştirmek, sağlam ve yaratıcı bir kişiliğe kavuşmak ve bu kişiliğini ifade edebilmek imkânını vermediğini anlarsalra, böyle yeni ve insancıl bir hürriyet ve mutluluk anlayışına varabilirlerse, onlar da yeni düzen içinde eskiden bilmedikleri ve hatta düşünemedikleri bir hürriyet ve mutluluğa kavuşabilirler. Ama bu artık, eski sınıfsal anlamda «hürriyet» ve «mutluluk»larının devamı ve artması değil, insanın sömürmediği, baskı ve şiddet altında tutmadığı bir düzende bireyin kendi hür ve yaratıcı emeğiyle kendi kişiliğini geliştirebilmek birey-toplum çatışmasından kurtularak tam, dolu dizgin yaşayabilmek hürriyeti ve mutluluğudur. Hürriyet ve mutluluk genel ve soyut değil, sosyal tarifleri olan kavramlardır.

Bu yazımda ancak hürriyet kavramı üzerinde durabildim. İhtilâf konusu ister istemez gelecek yazıya kaldı.

“Mapushaneden,, Çıkan
Nezihe Meriç

“Ayağım toprağa bastı,, dedi

Romancı ve hikâyeci Nezihe Meriç (Şengül) in bir hafta Ankara Cezaevinde kadınlar koğuşunda yatıktan sonra, tutuklu, luğu kaldırdı. Ancak, kendii de-
fimiyle Nezihe Meriç'in, hem «aya-
ğı toprağa bastı,, hem de «aya-
ğı suya erdi» Meriç ilk kez bir
dizi cezaevinde 7 cinayet mahkû-
mu kadını bir arada yatı. Ceza
evinde genel ev kadınlarını, ran-
devu evlerinden gelenleri esrar-
cılarını tanıdı. Hükümlülerden bi-
ri zina suçundan yatıyordu. Ne-
zihe Meriç'in koğuş arkadaşları,
onu çok sevdiler. Bir an önce çı-
kıp, yaşadığı hayata dönmesi i-
çin dua ettiler.

Nezihe Meriç gördü anladı ki,
orada yatan insanlar, kötü yaratıl-
dıkları, suçlu yaratıldıkları için
cinayet işlememişler, düşünmüş-
lerdir. Oradaki kadınların başla-
rına gelenler, az gelişmiş bir top-
lumun ortak problemidir. Kadı-
nlar başlarından böyle birşey
geçtikten sonra, cezaevinde — o-
lay geçer geçmez— bambaşka bir
kişiliğe, daha doğrusu, daha
önceki kişiliklerine bürünüyorlar
ve tek kelimeyle «af kısması i-
çin» bekliyorlar.

Kadın Türkiye'de toplumda-
ki veri nedir? Kocalarından, sev-
diklerinden «hayvan işlemi» gö-
rünyeni var mıdır? Bunu daha iyi
anladı Nezihe Meriç cezaevinde.
Koca, karıyı haraca kesmiştir.
İferi gelip, para ister, vermez-
se döner,, Çocuk, birini vurmuş,
«Anası öğretti» demişler, atmış-
lar bir başka kadını içeri. Kadı-
nın kocası askerde, Kocası yok
diye, satışına başlamışlar ka-
dına, o da satışını vurduğu gi-
bi, içerde. Toplumun yapısı, dü-
zenin özelliği bu diye düşündü
romancı Meriç.

Bir karı — koca düşünün, ka-
dın genç, kadın «kütür — kütür»,
erkek suska, yaşlı, pippon dedik-
leri tipten. Adamın zevki, karısı
ni her gün sabah — akşam bas-
tonuyla dövmek. Kadın, görgülü
kadın. Kayseri'nin bir köyünden
belki, belki bir başka yerden.
Dayanır ha bire dayanır baskala-
ra, dayaklara. Koca, hastalan-
mıştır, pislik demez, kötü demez
semizler kocasının kalasını, Am-
ma, hasta, yataklak halinde dövmek
kadını koca. İstese, çanını çika-
rın kocasının. Öylesine güçlü ve
«kütür — kütür» sabredir. Fakat
sonunda...

Nezihe Meriç, cezaevinde sev-
gillisile bir olup, kocasını öl-
düren, yaralıya kadınlar gördü.
Onlarla aynı koğuşta kalacağını
düşünince baştan ürpermiştir
belki. Ama ayrılırken, hepsiyle
bir bir kucakladı. Kadıne kadına
dertleşip teselli etti.

Nezihe Meriç'in cezaevinde «a-
yağın toprağa bastığını» söyle-
mişik. Meriç, arkadaşlarına bu
nu şöyle anlattı:

«İnsanı şimdiye kadar çok dar-
yerde görmemiş hiç. Aydın ar-
kadaş çevrelerinde yaşadım. Zaman
zaman Hacibayram'da dola-
şır, gezderim. Halkın arasındayım

sanır, oradan bir başka yere ge-
çerdim. Bu lafla anlatılamaz. İn-
sanları, can kaygısında özgül-
lüklerinden yoksun olarak gör-
mek ayağımı toprağa bastırma»

NASIL TUTUKLANDI :

Nezihe Meriç, bundan on gün
önce, bir gün savcılıktan çağırıl-
dı. Daha önce bir kez daha çağırıl-
mıştı Nazım Hikmet'in «Yeni
Şiirleri» nin toplatıldığı sırada. O
zaman, Salim Şengül' de Nezihe
Şengül' de Emniyete götürmüş-
ler, bir kaç saat sorguya çektik-
ten sonra salıvermişlerdi.

Nezihe Meriç, bu kez de öyle
olacak sandı. Eşi Salim Şengül
İstanbul'daydı, Nezihe Meriç,
«Çocuğu nereye bırakırım çok
kahrısam» diye düşündü. Telefon
da savcının sesi çok kibar, al-
terseniz yarın gelin» diyordu.
Nezihe Meriç, yamna mendil
bile almamıştı.

Savci ifadesini aldı. Çoğu kez
savcıların yaptıkları gibi, «Şimdi
aşağı inin. Sorgu yargıçlığına
gönderiyoruz. Usulen tutuklan-
manızı istedik. Amma böyle bir
şey olacağını sanmıyoruz» dedi.

Fakat yargıç, tutuklanma iste-
ğini kabul etmiş, mübaşir, Nezihe
Meriç'e alıştı biçimde «çık
dışarı» demişti. Telefon etti, e-
vinde arkadaşları vardı:

«— Aşlı sana emanet, diyebildi,
Salim'e haber salın, tutuklan-
dım», diye ekledi.

Nazım Hikmet'in şiirlerini ve
öbür yapıtlarını «Bütün eserle-
ri» adı ile yayınlamak amacıyla çı-
kardıkları ilk kitaptan dolayı
Nezihe Meriç böyle tutuklandı.

AYAĞI SUYA NASIL ERDİ?

Bazı gazeteler ve dergiler Ne-
zihe Meriç'in tutuklandığını ha-
ber olarak verdiler. Bir, Çetin
Altan onun için Akşam'da bir
yazı yayınladı, Ulus bir resmini

kullandı, Hepsini kadar.

Arkadaşları aradılar cezaevinde
not bırakanlar, teğraflar gönde-
renler oldu. Bunların Nezihe Me-
riç'i sevdiğini, teselli et-
mediğini söylemeye imkân yok-
tu. Nezihe Meriç, iyi arkadaşları.
Ca nınsandı, Elbette aranacaktı,
Salim «Amca» geçeyi, gündüdü
yitirdi bir bakıma. Meriç'in tu-
tulanmasına, önc- Aaliye Ceza
da, o reddedince, Ağır cezada
itiraz edilmişti, O da reddetmiş-
ti.

Bir tek şey, kadın romancıyı
çok izmişti. Şimdiye kadar, de-
mez üstüne demez, seminer üstü-
ne seminer yapan kadın dernek-
lerinin ilgisizliği. Bir süre önce-
di, bir kadın demeyi, hem de
okumuş kadınlar derneği, Nezi-
he Meriç ödül aldığı zaman onu-
ra Washington Restoranda bir
çay vermiş, burada konuşan ko-
nuşmuştu. Türk kadını hakları,
na kavuşmuştur, artık sirtı yere
gelmez diyorlar» konuşanlar.
Burada, bir genç kalktı, «Sizin
söyledikleriniz hoş sözler amma,
gerçek böyle değil, Türkiye'de
değişen fazla bir şey yok» dedi.

Nezihe Meriç, cezaevinde kal-
dığı süreçte, hiç bir kadın der-
neği, hiç bir edebiyatçı kurulu-
şu onu aramadı, hakkını sormadı.
O zaman erdi Meriç'in ayak-
ları suya.

Nezihe Meriç şimdiye kadar
«Bozbulank», «Topalakoşma» hi-
kâyelerini, «Korsan çıkmaz» ro-
manını yazmış, Korsan çıkmazı
1962 de Dil Kurumu ödülü al-
mıştır. Son hikâye kitabı «Menek-
şeli Bilinç» tir. Oyun olarak da
«Sular aydınlanıyordu — durup
dinledi bir kaçı—» ni yazdı.

Cezaevinde yedi gün kaldı.
Bayramdan bir gün önce çıktı.
Ve bayramda koğuş arkadaşları
ni ziyarete kostu.

Meclis Kulisinden Noclar

Hedef Gazeteciler mi?

Geçen hafta Türkiye Büyük
Millet Meclisi, yine kaynadı dur-
du. Bir yanda Bütçe görüşme-
leri, öte yanda Cumhuriyet Sen-
atosunda ve Millet Meclisinde
yapılan konuşmalar. Olaylar hız-
la ilerliyor, Senatör ve Milletve-
killerinin dikkatli bakışları daha
bir olay üzerinde toplanmadan,
bunu yenileri izliyordu.

Geçen haftaki toplantılarda, u-
zerinde en çok durulan konular-
dan biri, Güven Partisinden Bah-
kesir Milletvekili Süreyya Koç-
un Bütçe görüşmeleri sırasında
yaptığı konuşma oldu. Koç, bazı
gazetelerin ve gazetecilerin Meclis
manevi kişiliğine hakarete
bulduğunu, olayların «eksaje-
re» edilerek, gazete sütunlarına
aktarıldığını iddia etti. Bu tür
davranışlar karşısında gerekli
tedbirlerin alınmasını istedi.

Ertesi gün gazeteciler, yapılan
bu ithamlar karşısında Koç'u tek-
rar dinlemek için, Bütçe —
Plan Karma Komisyonunu ter-
ketti. Bu hale sınırlanan yine ay-
ni partiden Muğla Milletvekili
Turan Şahin, gazete ve gazete-
cilere veryansın ederek, «En sa-
ğundan, en soluna kadar bütün
gazeteler, dini duyguları sömür-
mektedirler. Bu gazetelerden ve
bu gazetecilerden memleketi hay-
ır gelmez» deyip, kesip attı.

Gazetecilerin dostu olarak ta-
nınan Turan Şahin'in, böyle top-
tan gazete ve gazetecileri suçla-
ması, üzüntü ile karşılandı. Her-
kes şöyle bir düşündü: «Demek
ki, Turan Şahin'den bu memle-
kete çok hayır geliyor» dedi.
Bütçe — Plan Karma Komis-
yonundan çıkıştan sonra Süreyya
Koç, bir gazetecinin koluna
girdi, yana yakıla anlatmaya
başladı.

«Millet Meclisi Başkanı, geçen-
lerde bir iftar yemeği verdi. Bu
iftar yemeğinde hazır bulunan
Senatör ve Milletvekilleri tabak-
larına yemek almak suretiyle a-
yakta oruçlarını açtı. Ertesi gün
bazı gazetelerde, Senatör ve Mil-
letvekillerinin ellerindeki tabak-
larla sofraya uzanmış halde, foto-
ğrafları yayımlandı. Bu fotoğra-
fın altında da Şair Tevfik Fikre-
tin «Haan- Yağma» şiirinden bir
beyit :

«Yiyin efendiler yiyin bu haan-ı
iştifa sizin»

«Doyunca, tiksirmen, patlayın-
caya kadar yiyin.»

Koç sordu : «Doğru mu bu?»

Gazeteci cevap verdi :

«Doğru. Eğer Millet Meclisi
Başkanı, Devlet Kesesinden, Bü-
yük Millet Meclisinin çatısı al-
tında Senatör ve Milletvekilleri-
ne iftar yemeği verirse, bu ola-
yın havadis değeri büyüktür. Ga-
zetecinin bunu anlattığımız şekil-
de yazması görevidir.»

Millet Meclisi Başkanı oruç tu-
tabilir, eş ve dostunu evinde if-
tara çağırabilir. Buna kimsenin
birşey demeye hakkı yoktur. Her-
kesin dini anlayışına herkes say-
gı duymakla yükümlüdür. Fakat
gazete böyle yapmayı ta, bu
iftar yemeğini «Devlet Kesesi-
den» hem de «aik» bir Devletin
Meclis salonlarında verirse, gazete-
ci bunu, yukarıda anlattığımız
şekilde yazar. Bu yazış tarzında

«büyütlme» diye bir şey de yok-
tur.»

Yeni Teşebbüsler

1969 seçimlerinin hazırlıkları
1965 yılında başladığına göre,
AP, eski Demokratları y-ne ken-
di sinde toplaıma çabası için-
dedir. Geçen gün Demirelin bu
hareketine Erzurum Milletvekili
Cevat Önder, tesadüfen karşılık
vermiş, Bütçe konuşmaları sıra-
sında.

«Türkiye'de eleştirilmeyecek hiç
bir müessesesi yoktur. Anayasada
değiştirilebilir. İşte bir Cumhu-
riyet Senatosu ki, kendinden bek-
leneni, gereği gibi gösterme-
miştir.» şeklinde konuşmuştu.

Bu konuşmanın altında çok
şeylerin yattığını söylemeye lüz-
um yoktur. Nitekim, AP, iktida-
rı, Kongre kararından sonra 27
Mayısınlar hakkında yeni bir ha-
reket daha geçti. Tabii Senatör-
lerden beşinin dokunulmazlık-
larının kaldırılmasına karar verdi.
Oysa ki, ortada «hukuk» hiçbir
neden yoktur, «Düsmen azabta
gerek» düşüncesine uyularak, bu
yolda bir karar alındı. Ama siz
diyeceksiniz ki, «Anayasa Mah-
kemesi bu kararı iptal eder ve-
ya Mahkemeyle gitseler de, beraat
eder, yine gelirler.» Sorun bun-
da değil, sorun, «Biz bir defa bu
yolda bir karar alalım. Onları
manevi bir huursuzluğa sokalım
da, sonu ne olursa olsun.» O gün
AP, li Senatörlere hakim olan
tek düşünce bu olmuştu.

Derken bu kararı başka bir
teşebbüs izledi. Milli Birlik Gr-
bunun «Grup» olma niteliginin
kaldırılması için bir iktisadî de-
ğişikliği hazırlanarak, Senato Baş-
kanlığı sunuldu. Bu teklif ka-
ya kıl edilecek olursa, Milli Birlik
Grubu, diğer siyasi partiler gibi,
Senatoda görev göremeyecek ve
örneğin «tercihi» konuşma hak-
kından yoksun bırakılacaktır.

DEFTER KAPANMADI

Başbakan Demirel, genellerde
kabine hakkında gazetecilerle ko-
nuşurken, bir kez, «Bir kabine
buhranı peşinde olmayın» dedi
ve birkaç gün sonra da «Artık
bu defter kapanmıştır» sözlerini
ekledi.

«Kabine» deyince herkes «ci-
ğeri yananları» görüyor ve açılan
defterin kapanmaktan uzak oldu-
ğu kanısına varıyordu. Nasıl
varılması ki, Ulaştırma Bakanı
Sadettin Bilgiç, Sanayi Bakanı
Mehmet Turgut, bugün - bugün
Millet Meclisine gelecek, Bakan-
lara ayrılan yerlerde oturuyor-
du. İçişleri Bakanı Faruk Sükan,
Meclise gelmiş, fakat AP, li Mil-
letvekilleri ile beraber oturma-
yı yeğ görmüştü. Nasıl varılma-
sı ki, Başbakan, istifasını iste-
diği bir Bakan, «İstifa etmi-
yorum, ama beraber, kanca be-
raber» cevabını almıştı.

Hele CHP, listesinde «Milli Ba-
kîyeden» Milletvekili seçilip te,
Demirel'in, «AP'ye gel, seni Ba-
kan yaparım» ısrarına dayanma-
yarak, sırf bu nedenle parti de-
ğiştiren Selahaddin Kılıç'ın Köy
İşleri Bakanı olması, açık olan
bu defterde hal bırakmadı. AP, li
Senatör ve Milletvekilleri, bu ye-
ni «atanma» karşısında söyleye-
cek söz bulamıyorlardı.

Tüm'e Mektup

Erzurum'dan bir okuyucumuz, Tüm'e yolladığı mektupta, Atatürk Üniversitesi'nde, kendi devimiyle «laçka olmuş» durumlarına değinmekte 13 maddede topladığı bozuklukları özetle şöyle sıralamaktadır:

1 — Bir takım işbilir yöneticiler elinde yeteneksiz kişilere bol paralı işler peş keş çekilmektedir. Burası denetimden uzak, işbilir kişilerin vuvalandığı, her çeşit kötü kullanmanın yapıldığı, bir «çiftlik» olmuştur. Beş yılda bir rekör değişmesi gerekirken, ilk on yılda tam 9 rekörüş başına gelmiştir.

2 — Eleman alınırken gazetelere ilan verilmez. Kimin oğlu, kızı işsizse havdi... Evde kalmış kızları da ekmeclimim bunları arasına... Eski Yat İşleri Müdürü (...) nın kızı yabancı dil bilmediği halde Kütüphane'nin yabancı dilde vazılan kitaplarının tasnifi ile görevlendirildi. Ayda dört ders için 3000 liraya yakın para alan (...) uzmanı kızını vedek memure olarak vermiştir. (Not asil eleman foto roman okurken bu kızcağız iş görür).

(Mektupta bu konuda bol miktarda örnek verilmiştir.)

3 — Araba saltanatı der seniz o da övle. Şehirde kalan asistanlar, uzmanlar karda, kışta yağmur altında dakikalarca servis gelmesini beklerken, 30 kişilik arabaya 60 kişi sıkışır ken, bir takım sekreterler, idare müdürleri, müdürler, şefler, vesil plâkâlı makam arabaları ile kaplılarına kadar teker teker bırakılır. Şahsi işlerde minibus, cip vs. kullanılmaktadır.

4 — Loimandaki işçiler hiç kimse'nin şahsi işini göremeceği halde, bazı müdür, şef vs. (gene onlar) kendi işlerini yaptırarak dırlar. Haddine düsmüşse yapmasın, hemen işine son verirler.

5 — Geçen yıl teslim olup öğrenime açılan Ziraat Fakültesi'nin 2 yeni binasını bu yıl 1.800.000 TL. ile ihaleye çıkardılar. Fakat bu cürük inşaatın müteahhidini ile kontrol mühendisine soru soran yok.

6 — Öğrenci İşleri Müdürlüğü en laçka yerlerden biridir. Başka yerler 6-7 kez ön kayıt yaparken, bu rasi üç kez yapmış, ve kon tenjan açığını şehirden, telefonla çağırıldığı zatlara çocuklarının yaptığını söylemektedir. Nitekim, bu yıl yapılan kayıtlardan birçoklarının düşük puanla yapılmasına karşın daha yüksek puanlılar çeşitli ayak oyunu ile kaydedilmişlerdir. Bu müdürle bir doçent Fakülte de herkesin gözü önünde bu konu yüzünden kaygı etmişlerse de, Üniversite'nin yüksek menfaatleri(!) açısından sakıncalı görüldüğü için barıştırılmışlardır...

7 — Amerikan usulü ki

Süper Emperyalizm : 2

Ergin Günçe

Geçen yazımızda genel olarak belirttiğimiz gibi, süper emperyalizm, kendisinden önceki ilk emperyalizmin aşamasından farklı olarak, sadece sermaye ve mal ihraç ile de yetinmiyor, bir de emperyalist ülkenin milli gelir hesaplarında iz bırakmayan başka bir hareket yaratıyor: İhraç ettiği sermaye ile sömürdüğü dış dünya emek ürünlerinin büyük kısmını dışarda pazarlıyor. Bu biçimde biriktirdiği artı değer topladığını bir kısmını gene dışarıda yatırım haline dönüştürüyor. Bu bakımdan, meselâ süper emperyalizmin lideri, Amerikanın ihracatının milli üretiminin yüzde beşi, dış yatırımlarının ise iç yatırımlarının yüzde onu civarında olması artık büyük bir başarı taşıyor. Oysa Amerikan ideologları hep bu propaganda noktalarına tutunurlar.

Dışardaki Amerikan sermayesinin elde ettiği mal 1950 yılında toplam Amerikan ihracatının 4,5 katıydı. Bu oran 1964 yılında 5,5 kata yükselmiştir. Öyleyse dünyaya yayılmış bir bütün olarak Amerikan ekonomisinin dış pazar ihtiyacı ve kullanımı, milli üretimin yüzde beşi değil en az yüzde otuzdur. Başka bir hesap ve deyişle Amerikan ekonomisi 200 milyar dolarlık bir dış satış potansiyelini her yıl gerçekleştirerek durmaktadır, Amerikan dış politikası ve bunun emrindeki askeri strateji bu rakam hiç unutulmadan değerlendirilmelidir.

Bu dev ihraç ihtiyacı zamanla artma eğilimi gösteriyor. Aşağıdaki tablo durumu iyi özetlemektedir:

	1950	1964
Dış Yatırım Ürünleri Satış	44	143
Dolaysız İhracat	10	25
Toplam	54	168

Tablodan görüldüğü gibi Amerikan ekonomisinin dış satışları 14 yılda üç misli artmıştır. Artış oranı yolda yüzde 25 civarındadır. Günümüzde 200 milyar bulan bu satışların on yıl içinde 300 milyara ulaşmasını beklemek hata olmaz. Şimdi kapitalist dünyamızı dolar ve genel olarak krizinin bir kökünün bu dev satış hacminde yatmakta kaydedelim.

Amerikan ekonomisinin bu devasa dışa dönüklüğünü bir de dışarda üslenmiş Amerikan şirketlerinin yatırım harcamalarını ele alarak incelemeye çalışalım: Bu şirketlerin dış yatırımları 1957 ile 1965 yılları arasında yüzde 300 artmıştır. Aynı zaman zarfında şirketlerin içte yaptıkları yatırımlardaki artış yüzde 81 den fazla değil. Böylece dış yatırımların iç yatırımlara oranı yüzde 8,1 den yüzde 17,3'e yükselmiştir. Bugün ekonominin dış yatırım miktarı yılda 4 milyar doları bulmaktadır. Bu hesaba bir de kâr hanesine göz atalım: 1959 yılında Amerikan şirketlerinin iç kârı 21,7 milyar, dış kârı ise 2,1 milyar dolar kadardı. 1965 yılında ise iç kâr 36,1 milyar, dış kâr 7,8 milyar doları bulmuştur. Bu rakamlardan anlaşılacağı üzere iç kârın yüzde 80 artışına karşılık dış kâr yüzde 350 bir artış göstermiştir.

İçerik otomatize edilen bu rakamlar Amerikan Ticaret Bakanlığı kaynaklarından alınmıştır. Kalkınmayı, menşei ve mülkiyeti ne olursa olsun, yatırım sayan ve Amerikan sermayesinin ülkemizi kalkındıracağına sanan birtakım insanların bile şüphelerine başlangıç olabilecek nitelikte rakamlardır bunlar. Gerçek şudur ki, yabancı menşei ve mülkiyeti yatırım sadece kendim kalkındırır. Yatırımın mülkiyet boyutunu hesaba katmayız kalkınma planlarını yaparlar ve bunu yaparken, emperyalizmin ihraç mahsûde ekonomik modelleri bilim sanma ve kullanma gâfletine düşerler (meselâ Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planımızda yatırım soyut bir kategori olarak ele alarak buna dayalı Harrod — Domar modeli kullanılarak kalkınma politikası burada hatırlanmadan geçmeyeceği), «Modern İktisatçı» olarak yazınızda yaşarlar. Günün birinde sudan birer ihtilâf çıkararak süper emperyalizmin büyük örgütlerini kendilerine önceden hazırlanmış işlerine kosan bu sömür modern iktisatçıları burada anmamız sebebi anti — emperyalist bir plânda her fırsatta halkın dostlarıyla düşmanlarını ayırma titizliğini gösterme zorunluluğumuzu pekiştirmek içindir. Emperyalizmin bu bürokrat dost

tüphanenin pek çok kitapları kaybolmaktadır. Herkes kendi okuyacağı kitapları seçmek için açık olan raflar arasına giriyor. Emperyalist bir ulusun üslûbu kitaplarının kaybolması birşey olmayabilir, ama bizim değerli kitaplarımızı açıkta sergilemek ne dereceye kadar toğrudur?

8 — Eski (.....) müdürü bunca yetkisini bırakıp, gençliğinde kullandığı fotoğraf makinesini kucaklayıp, «Beni fotoğrafçılık uzmanı alın» der

de önceleri nimet dağıttığı adamlar «hayır» diyebilirler mi? Hoooooop, bir uzman daha. Bu zat elinin titremesinden, üstüste tuttuğu iki kâğıttan üstteki imzalıyor mu diye alttakini imzalıyor. Bu adamdan nasil foto uzmanı olur. (Adı bizde saklıdır)

9 — Burada bir şef ve va müdür eskidi mi hemen uzman olur. (Mektupta buna ilginç örnekler verilmektedir)

10 — Osmanlıca, Arapça — Farsça ve Eski Türk Edebiyatı derslerinde de

larını burada bırakarak konumuzla incelemeye devam edelim.

Latinya dönüşüğünün genel yüzgerim benzerliğinde süper emperyalizmin bir de iş yoğunlaşma niteliğini gözden geçirmeye çalışalım. Edimizdeki rakamlar 1957 Amerikan dış yatırım sayımından alınmıştır. Buna göre yıllık yatırım 100 milyon doları geçen 45 Amerikan şirketi vardır. Bunların yatırımları toplam Amerikan dış yatırımının yüzde 57'sidir. Yatırımın 50 — 100 milyon dolar arasında 51, 25 - 50 milyon arasında 67, 10 - 25 milyon arasında 126 5 - 10 milyon arasında 166 şirket vardır. Yatırım hacimleri azaldıkça şirket sayısı artmakta ise de bunların toplam yatırım içindeki payları azalmaktadır. Yatırım gruplarına göre bu paylar sırasıyla yüzde 57; 14,9; 8,3'tür.

Amerikan sermayesinin iş alanları itibarıyla dağılışı da bir yoğunlaşma gösterir. Toplam yatırımlarının yüzde 38'i imalat sanayiine, yüzde 32,4 ü petrole, yüzde 8'i madencilige, yüzde 8,4 ü ticarete, yüzde 4,6 sı kamu hizmetleri satışına yönelmiştir.

Söz konusu sermayenin kotalar itibarıyla dağılışı ise iş sahalarına göre farklılıklar gösterir. Afrika'ya yapılan sermayenin yüzde 51'i petrole, yüzde 22'si madencilige yüzde 14 ü imalat sanayiine aktarmaktadır. Latin Amerika'ya yapılan sermayenin yüzde 36'sı petrol alanına, yüzde 12,6'sı madencilige, yüzde 24,3 ü imalat sanayiine yönelir. Asyada bölümün sırasıyla 65,8, 11,1, 17,5 şeklindedir. Avrupada ise imalat sanayiine akan yüzde 54,3 ü birinci geliyor. İkinci yüzde 25,6 ile gene petrol alanındadır. Avustralya ve Yeni Zelanda da imalatın payı yüzde 34,1, petrolün payı yüzde 28,1 dir.

Bu rakamların ortaya koyduğu gerçek şudur: Süper emperyalizm her kıtayı bu kıtanın varlıkları ve ekonomik yapısı oranında sermaye gönderip yoğunlaştırarak sömürmektedir. Bu bakımdan bir optimum sömürme örneği kurduğu söylenebilir. Geri kalmış bölgelerin en çok petrolüne ve sonra madenlerine el atmıştır. Kalkınmış ülkelerde ise imalat sanayii yoluyla sömürme düzenini

Bütün bu bölgelerde elde ettiği kârların hepsini Amerika Birleşik Devletlerine taşımayan süper emperyalizmin içeri getirdiği kârlar gene de ihraç ettiği sermayeden fazladır. 1950 — 1965 yılları arasında ihraç ettiği sermaye ile bundan ABD'ne tasvüğü kârın kotalar olarak dökümü şöyledir:

	Avrupa	Kanada	Latin Amerika	Diğer Bölgeler
ABD'nden ihraç edilen sermaye	2,1	6,8	3,8	5,2
ABD'ne taşınan kâr (B sermaye sayesinde)	5,3	5,9	11,3	14,3

Bu tablodan anlaşılacağı üzere kârlılık oranı yoksul ülkelere yapılan yatırımlarda çok daha yüksektir. Amerika'nın yoksul ülkelere yatırdığı sermayeden sağladığı kâr yatırımının üç misli civarındadır. Yani yüzde 300 bir kârlılık oranı.

Avrupaya yatırılan sermayeden Amerika'ya taşınan kâr yüzde 60 civarındadır. Kanada için bu oran biraz daha başarısız yüzde 30 civarında. Oranların böyle düşük olmasının bir sebebi süper emperyalizmdeki dayanışma mekanizması, diğer gelişmiş bölgelerde elde edilen kârların oralarıda yeniden yatırımları gerçeği bir başkası da buralarda ne de olsa bir rekabete karşılması olayıdır. Bu rekabet, üretim faktörlerinin fiyatlarında özellikle işgücünün nisbeten pahalı olmasında kendini gösteriyor. Avrupa, rakamlardan da anlaşılacağı üzere kendini en az sömürten ülke. Buna rağmen en büyük güçlüğü de Avrupa'nın bazı devlet adamları (General de Gaulle gibi) ve yazarları çıkarıyor. Fakir ülkelerin devlet adamları ise koltuklarının garantisini süper emperyalizmin yatırımlarında ve ölmeye seni daha sağlıklı sömürerim anlayışıyla verilen sömür yarımlarında görüyor. Yazarlarımızdan bir avuç topluluk dışında emperyalizm olayını farkeden toplumlar sayısı çoğunlukta.

öğretilecek olan bu ve şitlerini öğrenciye tanıtmak için de bir uzman tutular. 3000 liraya yaklaşan bir paravla .. Haftada sadece bir ders. Ayda eder dört ders. Ders saati tamam 700 lira...

11 — Türk Dili ve Edebiyatı bölümünün valnuz ilk iki sınıfında Farsça dersi vardır. Üç saatten iki sınıfta haftadaki ders sayısı altıdır. Bu altı ders için bir doçent ile üç asistan varken, kalan üçünü de uzman vermektedir. Ayda 13 saat ders için

saat başına ortalama 130 liradan ayda 1600 liradan fazla para almaktadır. Lojman da cabası! Ya Savın Doçent ne yaparlar? Eğitim Enstitüsüne saati 15 liradan dersine gider Dünyanın hiç bir yerinde doçenti varken, haftada üç saatlik bir ders için bir uzman'a (1) yılda binlerce lira verir...

(TÜM'ün notu : özetlenen mektupta geçen isimlerle, mektup yazarın okuyucumuzun adları, tarafımızdan saklı tutulmuştur.)

Amerikan Burjuvalarının Nixon'dan bekledikleri

«U.S. News and World Report» adlı Amerikan Dergisinin son sayısında çıkan bir araştırma sonucunu okurlarımıza sunuyoruz.

Hemen herkes Nixon'un ülkeyi bir parça daha sağa götüreceğini unuyor. Yeni kanunların meclislere serik temposu yavaşlayacak okullarda ırk ayrımının kaldırılması işi gevşeyecek federal devletin eyaletler üzerindeki mali denetimi azaltacak. Fakirlere yardım konusu duraklayacak. Sovyetlerle ilişkilerde bir miktar sertleşme görülecektir.

Soruşturmaya katılan Amerikalılar, Nixon'un devlet harcamalarını birdenbire kısarak bir duraklamaya yol açmasını istemiyorlar. Vatandaş hakları konusunda saatin geriye alınmasından korkanlar çoğunlukta. Soğuk harbin yeniden başladığını görmek istemiyor halkın çoğunluğu.

Yumuşak, orta yol siyasetinin hâkim olması, dereceli ve plânlı değişikliklerin uygulanması arzulu. Nixon'un 5 Kasım seçimlerinden bu yana elde ettiği işler hakkında oldukça dikkatli konuşmuş olduğu kabul edilmektedir.

VIETNAM SAVANI

Nixon'u bekleyen ilk işin Vietnam savaşına, kayıtsız şartsız yenilgiyi kabul dışında herhangi bir çare bulmak olduğu konusunda görüş birliği var. Bu konuda yeni başkanın Johnson'dan ayırtı bir yol izleyemeyeceğini kabul edenlere de rastlanıyor. Bazıları da Nixon'un Güney Vietnam'ı görüşme masasına oturtmakta daha basit bir yarıncasını umuyor.

Bir avukat, «Nixon'un savaş konusunu bir çözüm, bağlamasını, serrefi bir barış gerçekleştirilmesini istiyor» diyor. «Eğer görüşmelerden beklenen sonuç elde edilmezse, bu işin sorumluluğunu Güney Vietnamla, rakırlarak zamanla bu ülkeden tamamen çekilmenizi uygularız».

Küçük bir şirketin müdürü bu konuda şöyle düşünüyor: «Nixon savaşta dört elle sarılacak ve askerlerin süzünden dışarı çıkmasını isteyecek. Gene de barış görüşmelerini konusunda en az John son kadar ısrarlı davranacaktır.»

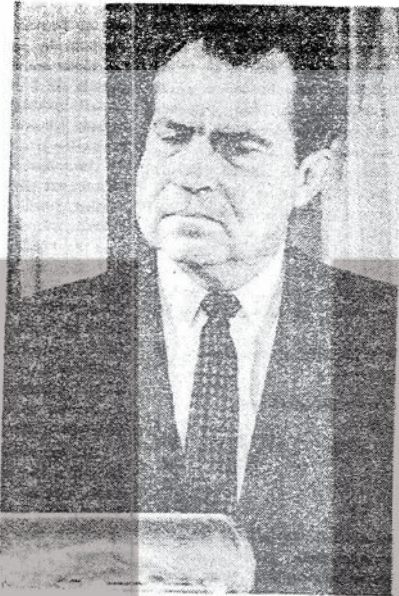
Bir zavate banyozuna göre «Nixon Vietnam konusunu üstüne üstüne edecek ve gerekli bütün askeri zoru toparlayarak bu savaşta kazanmaya çalışacak. Fakat Güney Vietnam önderleri bizi istemezlerse biz de çekiliriz.»

Rusya baelelerinden birinin sözleri de şöyle: «Nixon'a bir verim bir nak kimsede gibi ben de savasın öncelikli ele alınmasını umuyorum. Bunun mantıklı bir sonucu, görülmesi şart. Fakat gözle görünen bir sonucu vakit geçirmenizi bekliyorum.»

Neşerek'in bir doktora, fabrikası vânetişine göre «Çocuklarımızın Vietnam'dan kurtaracak her türlü fırsatı serrefi bir barış ortamına getirir. Bu hâdiseden bir an önce kurtulmalıyız.»

Bir orta mühendisinin fikri ise «Nixon'un savaşta mümkün olan dışarı yitirmesini bitirmeyi ve askerleri de savaşta rakırları askerleri fazla önemsemez merkezindedir. «Bu sıkıntılı bir durumda kurtaracaktır. Fakat bir çözümlerimiz beklemedi kadar serrefi bir sonuç olmayacaktır bu.»

Küçük bir şirketin müdürü de

NIXON

«Yeni yönetimin bu numaralı işi, bu savaşa son vererek dünya barışına yönelmek olacaktır. Gelecekte çıkması muhtemel savaslar da bu savaşta görülenler yoluyla sonuçlanacaktır» diyor.

Los Angeles delaylarından bir diğ tabii benzer bir görüşüne sürmekte: «Nixon'un savaşı sona erdireceğine güveniyorum. Fakat bunun için her türlü çözümlü ne pahasına olursa olsun kabul edeceğimiz elbette söylemez. Oraya o kadar yatırım yapıldı ki bu devince çıkıp gelemez. Bu iyi çözüm yolu görüşmeler, Fakat bunlar da çok yavaş ve uzun kalır. Görüşmelere hep bir tavla beklemesini bekliyoruz. Nixon zor yarıncı bir o yunu sonuna kadar oynamaya kendisi hazırlandı.»

Bir orta satıcı da diyor ki: «Savastın bir çözümde olduğu muhtemeldir. Bu konuda Nixon'un elinden de çok bir şey gelmez. Bence orada bizim yaratığımız bir çok zengin var. Bunlara savaşı kendi başlarına yürütmelemleri için gerekli olanı vermek ve Vietnam'dan çekilme fiyzi.»

AMERİKAN DİS POLİTİKASI

Sovyetler ve diğer toplumu ilgilendiren işler konusunda çok az insan önemli değişiklikler beklemekte. Bunları ise bu konuda Nixon'un daha sıkı davranacağını ummaktadır.

«Bence Nixon hayranızın serfini zarttacak ve bize karşı savastın vânetişecek değişiklikler yapmaya çalışacaktır. Birçok müllete el atık. Dadılık ediyoruz. Dosyaların paraya satın alınabileceği fikrinde hareket ettik. Bu bir çesit eli yumrukları kavimbönce para verime işi ne oldu? Verdikçe daha çok istiyorlar.» Bunları söyleyen bir reklamci şirketli danışmanı. Bir çiftçinin yorumu da şöyle:

«Yeni Başkan ülkemizi askeri yönden güçlü tutacağına dair verdiği söz çok yerinde. Dünya daki ana sorunumuz kendimizi anlatmamak. Biz haklarımızdan daha üstün, daha kutsal yaratıklar değiliz. Başka ülkelere de aş gözlülüğümüzden ötürü gidiyor değiliz.»

Texas'lı bir müteahhit ise «Artık dünyaya yayılmaya çalışmaktan vazgeçmeliyiz. Kendi ülkemiz içinde üstesinden gelemediğimiz bir çok sorun olduğunu düşünüyorum. Fakat askeri tasahhürümüzden dolayı geri de çekilemeyiz» demektedir.

Bir mağaza tezahhürüne göre «Nixon Rusyaya karşı daha basarılı olacaktır. Eğer derehisi se onlara kavastın vânetişmekte de tereddüt etmeyecektir.»

Bir imalatçı işletiminin müdürlerinden biri Amerika'nın kendi kabahatini çekilmesini uygun bulmamasına ve söyle demektedir: «İster istesim, ister istemiyelim bu bizim işçilere'ün bundan 100 yıl önceki yürcüsünü mirasçısıyız. Eğer çekilecek olursak ortaya çıkacak hostuza Rusya dolacaktır.»

«Dünya işlerine girişimimize kadar görsünüz durumdayız. Nixon yönetimi altında bunun değişebileceğini hiç sanmıyorum» diyor bir haktı işçiler uzmanı.

Bir borsaçı da Nixon'un elinde daha büyük bir sopa tasvacağına ve böylece Amerikan millî görüntüsünün düzeltileceğine inandığını söylüyor. «Rusya yeni başkanın karşısına süratle çıkacaktır. Öyle sanıyorum ki Nixon'un zer zümler bekliyor.» Bunları söyleyen de bir bankaçı.

Başka bir çiftçinin görüşü de şöyle: «Ben her zaman Sam ama rolünü oynamakta çok ileri gittiğimizi kanaatini taşıdım. Bir çok hallerde de bizi vuranlar

«dosyalarını» alıyor. Bence çok sıkı davranmalıdır. Dış yardım konusuna gelince, ne kadar sıkı davranırsa o kadar iyi.»

HARCAMA VE İÇ YARDIM

Çoğunluk fakirler yardım adını altındaki harcamaların bir ısrar teşkil ettiği konusunda. Pekâlâ çalışabilecek nitelikteki bir çok insan bu yardımlar yüzünden tembelleğe alışıyor diye düşünülüyor.

«Selir merkezlerinde büyük paralar sarfetmekten kaçınılmamız, Bob Kennedy'nin bu konuda iyi bir telfiki vardı: geçeköndü bölgerinde yatırım yaparak istihdam yaratacak olanlara kredi verilmesi. Bence böyle bir politikamın uygulanmasından yanayım.» Bunları söyleyen Teksas'lı bir iş adamı.

Detroit geçeköndülerinden bir ev kadını şunları söylüyor: «Bu ülkede asıl görmek istediğim bir değer değişikliğidir. Nixon'un bunu gerçekleştirip geçeköndürmeyeceğini bilmiyorum. Belki elinden bir şeyler gelir. Önemli yolların tümünü yitirmiş bulunuyoruz.»

Büyük adamlara konuşma yazması işle uğraşan bir hanım «Nixon harcamalara çeki düzen verecektir» diyor. «Demokratlar genellikle büyük ve güçlü hükümetten yanadır. Cumhuriyetçiler ise hükümet kontrolünün kısıtlanmasından yana. Nixon Cumhuriyetçilerin ideallerini yaşatacak ve ısrafını önüne geçecektir.»

Texas'lı genç bir avukata göre, fakirler, hasta ve işsizlere yardım programlarından herkes bıkmasında.

FİYATLAR VE VERGİLER

Hemen bütün Amerikalılar Nixon'un yükselen fiyat ve vergilere bir çare bulması gerektiğini konusunda. Fakat hükümeti fazla dar tutup ekonomik dengeliği yaratmasından da korkuyorlar. Doların değeri sabit tutulmalı.

Bir ev kadını şöyle konuşuyor: «Sendikalara hep de inanırım. Bunlar işçiler için fevkalâde işler basarınlar. Fakat ücret yükselmesi talabına da artık bir gem vurulmalı. Ben, ekonomiy rahatlatmaya kadar, ücretlerin düşürülmesinden yanayım.»

Okumanız gereken tüm devrimci kitaplar için

SERGI KİTAVEVİ

Büyük Sinema içi, kat 1. Yenışehir — Ankara

HİTİT KİTAVEVİ

Aradığınız kitapların tümü bulunur, ödemeli

gönderilir.

Bayındır Sokak, Yenışehir — Ankara

BİLGİ KİTAVEVİ

Sakarya Cd. Yenışehir — Ankara

ym.»

Nixon enflasyon spiralinin durdurulabilir. Para standardımız gözden geçirmekle işe başlanabilir. «Bunları söyleyen bir elektrik mühendisi.

Bir okul müdürü yeni Başkanın enflasyonla savaşması halinde başını belaya sokacağını söylemektedir. «Başkan Johnson çelik fiyatlarına el atı da ne oldu? Temenni etmem ama ekonomi bir çöküşe doğru sürükleniyor.»

ARTAN SUÇLAR

Halkın çoğunluğu artan suçlar konusunda hayli endişeli. Bir kısmın insan da bunun millî değer mahallî bir problem olduğu görüşünde. Nixon'dan federal mahkeme ve polise, suçlulara daha etkin bir savaşa girebilecek insanların tayin etmesini bekliyorlar.

Patron bir kadın bu konuda hayli hürçün: «Mevcut kanunların şiddetlendirilmesinden yanayım. Bazı suçların cezaları çok hafif. Suç üstü mahkemelerini çoğaltmalıyız. Yani hapse girmek daha kolay, çıkmak daha zor olmalı.»

Bir bavul satıcısı da çözümünü selir polisinin federa polisten yardım görmesinde buluyor.

Zence bir memur mevcut kanunların sıkılaştırılmasından yanayım. «Suçluluk oranını azaltmak için federal programlar yeterli değil. Bütün halkın işbirliğine ihtiyaç vardır.»

Başka bir elektrik mühendisi de şöyle konuşuyor: «Nixon'un asayiş ve nizamın korunmasında elinden fazla bir şey gelebileceğini sanmam. Bu konuyu seçim kampanyasında çok işledi ve korkunun oylarını da aldı. «Baba Nixon'un» bütün suçların üstesinden geleceğini söyledi durdu. Halbuki bu mahallî bir meseledir.»

82 yaşında bir nine de şunları söylüyor: «Beyaz Saray ta bu ralara kadar gelip suçluların yasasına nasıl yapacak? Savcılara çok gevşek. Arabalarımızın kapısını kılmek zorundayız her zaman. Gece şöyle bir gezintiye çıkmak ise imkânsız.»

Yukarıdaki konuşmalardan anlaşılabildiği gibi Amerikan burjuvaları geleceğe güvende (!) bakıyor. Ülkemizi çitükçe volda çıkıtmayı görmek isteyen pek yok. Bütün istedikleri ufak tefek değişiklikler, Bütün umutları sağıdayda. Birkaç yıl süresinin köküne sürülmüş dağıtım.

(Çeviren: Ergin Güneç)

İmparator Hoover ve A.B.D.'ndeki gangsterlik

James Hepburn

İmparator Hoover

20 Ocak 1969 da Beyaz Saraya yerleşecek olan Nixon, Federal Polis (F.B.I.) Başkanı Hoover'den ve CIA. Başkanı Helms'ten görevlerinde kalmalarını istemiştir. F.B.I. Başkanı Hoover'in görevinde kalması kimseyi şaşırtmamıştır. Çünkü 1924 denberi F.B.I. Başkanı olarak uzun ve yıkılmaz bir saltanat kuran Hoover, Nixon'un yakın ve içten bir dostudur. Komünistlerin, öğrenci kışkırtıcılarının ve zenci ayaklandırıclarının amansız düşmanı Hoover, 44 yıldır bırakmadığı saltanatı sırasında, tam yedi tane ABD. Başkanı ve 13 Adalet Bakanı görüş geçirmiştir. 1962 Ağustosunda 6.000'i Federal ajan olmak üzere 14.217 personele hükmeden Hoover, bugüne kadar Kongreden

istediği ödeneği koparmak ta hiç güçlük çekmemiştir.

ÖRGÜTLENMİŞ GANGSTERLİK

F.B.I.'nin başlıca iki görevi vardır: Federal kanunlara karşı işlenmiş suçlar üzerine soruşturmalarda yapmak ve bu soruşturmalardan sonucunu Adalet Bakanına, federal savcılara bildirmek; demek ki görevi soruşturma ve araştırma yapmaktır, suçları ve suçluları bastırarak ve önlemek değildir. Vergi kaçakçılığı, uyuşturucu maddeler, gümrükler ve hattâ ABD. Başkanının korunması F.B.I.'i ilgilendirmez, daha doğrusu bu gibi sorunlarla ilgilenmeyi her nedense istemez. Banka soygunculukları, araba kaçırımları ile uğraşır. Oysa ki ABD.'nde adam öldürmek, uyuşturucu madde kaçakçılığı ve kadın ticareti yapmak için örgütlenmiş, korkunç güçte bir «Cinayet Konfederasyonu» vardır. Robert Kennedy Adalet Bakanı iken, bu «Cinayet Konfederasyonu» nun faaliyetleri üzerinde araştırma yapmasını F.B.I.'den istemiştir. Böyle bir görev verilmesi, Hoover'in tepesini attırmıştı. Zaten Hoover eskiden beri, ne hikmettir bilinmez, federal devleti kapıya savan ulusal bir polis gücüne karşı idi. Eyaletlerin egemenlik haklarına titizlikle saygı duyduğunu sık sık söylemişti. Fakat görevi olmadığı halde, iç ve dış yıkıcı hareketlere karşı ABD.'ni korumakta ve komünist avcılığı yapmakta sayısız «İşbirlikçiler» gösteriyordu. Şimdi ABD.'ndeki «Cinayet Konfederasyonu» nun insanı dehşete düşüren faaliyetleri üzerinde kısaca söz edilirse, Hoover'in vurdum duymazlığının nedenleri sezinler.

Middlesex savcı vardımıcı John Irwin, 1967 yılını da, «sanki Al Capone'un Chicago'sunda yaşadığı gibiyiz» demişti ve yalnız Boston bölgesinde son altı yıl içinde gangsterlerin 45 kişiyi öldürdüklerini açıklamıştı. Bill Davidson, Saturday Evening Post gazetesinde, «Nouvelle — Angeleterre'de Mafia'nın milyarderlerden ortakları vardır» diye yazmıştı. Massachusetts savcılığı cinayet masası şefi Charles Rogovin, «şimdi eski bir gangster filmi seyrediyor gibiyim; başka yerlerde Mafia, cinayetlerini inceleme işleri ve kurbanları genellikle gültüsü kaybolup gider; fakat burada Mafia, hiç tasalanmadan, güpegündüz ve sokak ortasında adam öldürüyor» demişti.

Örgütlenmiş cinayeti yöneten özel hükümetin 1960 bütçesi 60 milyar dolardı, aynı yılda ABD. Savunma Bakanlığı bütçesi 47,5 milyar geçmiyordu. Yalnız kumar «endüstrisinin» bütçesi 20 milyar dolara yaklaşmıyordu.

Böylesine bir «Cinayet Dünyası» nun varlığını sürdürmesi ve gelişmesi ancak emniyet kuvvetlerinin himayesiyle mümkündür. Örgütlü her cinayetin karşısında, çoğu vakit görmezden gelen ve bazen da cinayeti destekleyen bir polis vardır.

Adalet Bakanı iken Robert Kennedy 15 Haziran 1961 de şu demeci vermişti: «Halk, gangsterliğe karşı böylesine umursamaz kaldığı sürece ve halkın tek tasası büyük bir tele-

vizyon, büyük bir araba ya da birkaç dolar fazla kazanç olduğu sürece, ABD.'ndeki cinayetler ve ahlâk çürümelere devam edip gidecektir.»

Aşağıdaki rakamlar okunursa, bütün bu «Vavevle» koparmaların nedeni anlaşılır: 1900 yılından beri, ABD.'nde 800.000 kişi öldürülmüştür; her yıl ABD.'nde 2 milyon silah satılır; yalnız 1967 yılında, Teksas hesaba katılmadan, 65.000 kişi ateşli silahlarla öldürülmüştür. Bütün bunlara fuşu, uyuşturucu madde ve ahlâk — dışı yavin ticaretini eklemek gerek.

Şimdiden sendikalara bulaşan, bu cinayetler ve ahlâksızlıklar örgütü, çocuklardan bile vatarlanırken şuncacık yürek sızısı duymaz. Biraz da bu yüzden, 1950 den 1960'a kadar suçlu çocuklar sayısı üç kat artmıştır. Bu cinayetler ve ahlâksızlıklar örgütü öylesine korkunç bir güç kazanmıştır ki, bugün ABD. ekonomisinin en etkin tekkellerinden birisi olmuştur. Donald R. Cressey 1967 yılında, Mafia'nın bes yıl önce Robert Kennedy'yi öldürmeğe teşebbüs ettiğini söylemiş ve sözlerine sunu eklemiştir: «Robert Kennedy'nin düşüncelerine katılıyorum; bu örgütlü cinayetlere karşı, onların araçları ve tekniği ile geniş çapta bir saldırıya geçmezsek onlar bizi yokedecekler.»

Mafia'nın elebaşları hakkında kesin hiçbir delil bulunamıyordu; 1963 ocağında Robert Kennedy bir kaç elebaşını adını açıkladı, bu elebaşlardan Mickey Cohen, 1956 da 1200 dolar, 1957 de 1500

dolar gelir bildiriminde bulunmuştu. Fakat Mickey Cohen'in 25.000 dolarlık zırlı bir arabası, 300 takım elbisesi ve 1.500 çift corabı vardı. Robert Kennedy Adalet Bakanlığı sırasında, 9 ile 12 üve tarafından yönetilen ve Cose Nostra adıyla anılan «Cinayet Örgütü» ne karşı savasını sürdürdü ve Kongreden 7 kanun çıkarttı. Ne çare ki, bugün, «Cosa Nostra» bütün melâneti ile ABD.'nde hükümünü yürütüyor.

İşte böyle bir cinayetler cennetinde, F.B.I. ne yapıyordu?

İmparator Hoover'in derdi — günü, «Sovyet casuslarının maskelerini düşürmek ve köklerini kazımaktır.» Daha 1960 da Hoover feryadı basıyordu: «Biz komünistlerle savaş durumundayız.» ve Başkan Kennedy'nin öldürülmesinden bir ay önce de şu sözleri söylemişti:

«Başkan Kennedy'nin en yakın danışmanları, ya komünisttir ya da komünizm sempatanlarıdır.»

Hoover, F.B.I.'nin başlıca görevinin komünizme karşı savaş ve «Amerikan Uygarlığını» korumak olduğunu sık — sık söyler. Küba'da Castro rejiminin yerleşmesinden sonra, F.B.I.'nin işi —güçü Karayip denizinden gelen bilgileri değerlendirmek olmuştur.

HAKİMİ MUTLAK

ABD. için neyin iyi olduğunu, neyin iyi olmadığını «en iyi bilen» Hoover, 1957 yılında Little Rock'da zenci avaklanmaları patladığı zaman, federal ajanları göndermeyi reddetmişti. Gerçekten, güney eyaletlerinde, federal ajanlar, zenci düşmanı ma-

halli polislerle işbirliği yapıyordu. 1963 de Birmingham'da bir kiliseye bomba atarak 4 zenci çocuğu öldürenleri F.B.I. özrenmişti; fakat mahalli polise resmen bildirmede. F.B.I., bugüne kadar 200 milyon kişiyi fışlemişti, bu fışlerin ancak yüzde 20 si sabıkalılandı; F.B.I. avrica, politik ve ekonomik çevrelerin ileri gelenlerini de fışlere ve dosvalar. Bir çok ABD. vurttaşı, en gizli bilgilere sahip olan F.B.I. dan korkar.

Tâ 1953 yılından beri Hoover'in korkunç kudretini vakından bilen Robert Kennedy, Adalet Bakanı olunca, Hoover'i verinden atmamıştı. Çünkü Hoover'i ve F.B.I.'yi biraz sert eleştirmek ABD.'nda vatana ihanete yakın bir suç sayılır; bir politikacı böyle bir akılsızlıkta bulunursa, o politikacı için en azından siyasi bir intihar demektir.

ABD.'nde her geçen gün korkunç bir şekilde artan cinayetler, uyuşturucu madde ve kadın ticareti Hoover'i öylesine bir derde düşürmez. Hoover'in derdi günü komünistlerdir. 1962 de, «komünistler toplumumuzun bütün kesimlerine sızmayı başarmışlardır» demişti. Oysa ki komünist partisinin toplu toplu 10.000 üyesi vardır, bu üyelerin 1.000'i F.B.I. afamdır ve geri kalan da büyük bir titizlikle fışlenir ve göz hapsinde tutulur.

Ve Komünist Partisi kaşasına giren üye ödentilerinin büyük bir miktarını F.B.I. öder. («L'Amérique Brule» adlı kitaptan bazı bölümler özelenerek çevrilmiştir.)

1968 ekimının başında, Kolombiya hükümeti, eski gerillacı şeflerin, başlıca kentlerde, üniversitelerde, işyerlerinde grevler yaparak yankıcılık ve kargaşalık planı düzenlediklerini ileri sürdü. Gerçekten Kolombiya'nın, iç silâhli çatışmalar bakımından uzun bir geçmişi vardı. 1948 den 1958 e kadar süren iç savaşa, çoğu köylü olan 300.000 Kolombiyalı öldü. Eşkiyalık aldı yürüdü. Sonra, Marquetalia gibi «bağımsız cumhuriyetler» kuruldu ve gerilla savaşlar hızlandı. 1964 de gerillacılar kırılıp geçirdi, fakat kökleri kazınmadı. O günden beri, Bogota'nın (Kolombiya'nın başkenti) kuzeyinde, güneyinde ve batısındaki bölgelerde güvensizlik sürüp gitmektedir. Ama ne gerillacılar etki alanlarını genişletebiliyorlar, ne de hükümet gerillacıları büsbütün yok edebiliyor.

1.138.000 kilometrekare yüzölçümü olan Kolombiya'nın nüfusu 18 milyon, 600 bindir; nüfusu yılda ortalama yüzde 3,2 çoğalır. Kolombiya'da köy evleri kerpiçten yapılmıştır; köylüler kuyu suyu içerler; tifo, verem ve bağırsak hastalıkları çok yaygın dir. 2500 kişiye bir doktor düşüğünü söylemek, soyu bir de yimdir; gerçekte köylülerin çoğunluğu doktor yulü görmeyiz, bir apandisitpen ya da beslenme yetersizliğinden ölüp giderler. Köylüler et, yumurta ve sütü pek seyreker ve — içerler; genellikle mısır çorbası, patates, meyve yerler.

7 yıl önce, toprak reformuna başlanmış, on bin aileye yarım milyon hektar toprak dağıtılmıştır; yine de toprak sahiplerinin yüzde 3'ü ekilebilir toprağın yiz de 70 ini ellerinde tutuyorlar. Her iki erginden biri okuma yazma bilmez; ilk öğretim çağındaki çocukların yüzde 3'ü okula gitmez. Ömür ortalaması 45 yıldır.

İspanyallıların gelmeden önce, yerliler, 2.000 ile 3.000 metre arasındaki yüksekliklerde yaşıyorlardı; bu yüksekliğin üstünde havalar çok soğuktu, bu yüksekliğe altında sığma nedeniyle yaşanamıyorlardı. Bugün yerliler, nüfusu ancak yüzde 2 sildir.

Kolombiya 436.000 ton kahve üretimiyle dünya ikincisidir, üretmiş kahvenin yarısını ABD ne ihraç ediyor; ulusal üretiminin yüzde 20 si endüstriden geldiğine göre, Kolombiya ekonomisinin ABD'ne nasıl bağı olduğunu kavramır. Çıkardığı petrolün yüzde 80 i ABD şirketlerine aittir. Zimrüt (dünyanın birinci üreticisidir), platin, altın kaynakları zengindir ve Choco Pacifico Com pany adındaki bir ABD şirketinin tekelindedir. İhracatının yüzde 70'i kahve olan Kolombiya, Newyork'ta kahvenin yarım kilosunda bir santimlik bir fiyat düşmesi olsa 8 milyon dolar zarar eder, 1954 ile 1964 arasında 80 santimlik bir düşme görülmüş, santimlik bir düşme görülmüştür. Kolombiya ekonomisinin ABD ekonomisine bağılılığı üzeri ne rakamlarla sayısız örnekler verilebilir. Rakama gelmeyen bir örnek vermekle yetinelim: Bu günkü Cumhurbaşkanı Dr. Lleras, kahve üreticilerinin eski başkanı ve «Celanase Colombiana» adındaki büyük bir ABD şirketine yöneticisi idi; cumhurbaşkanlığına adaylığını koymadan önce bu görevleri oğluna bırakmıştır.

Kilise, bugün bile Kolombiya da egemenliğini yürütür; kilisenin büyük çoğunluğu aşırı — tutucudur. Muhafazakâr partinin

Kolombiya yeni bir Vietnam olabilir mi?

Gerard Chaliand

uzun yönetimi (1886 — 1930) sırasında Bogota baskiskoposu kimin cumhurbaşkanı olacağını buyururdu. 1930 da iktidara gelen Liberal parti ve o zamanki Cumhurbaşkanı Lopez kilise ile devletin birbirinden ayrılması için uğraşmışlardır; ama kilisenin mallarından bugün de vergi alınmaz ve eğitim tümüyle kilisenin kontrolü altındadır. Büyük toprak ağalarının malikaneleri bir yana bırakılırsa, hemen hemen her köyde tek sağlam yapı kilsedir.

XIX'uncu yüzyılın ikinci yarısında, iki büyük parti (Muhafazakâr ve Liberal) arasındaki sert çekişme, memlekette geniş bir bölümlük havası yarattı. 1899 — 1902 yıllarında muhafazakârlar ile liberaler acıması bir savaşa tutuştular (Bin Gün Savaşı). 1902 den 1930'a dek Kolombiya bir iç barış dönemi geçirdi. 1930 da ilk kez Liberaler iktidara geldi ve Lopez Cumhurbaşkanı oldu. Reform vaatlerine rağmen Kolombiya'da pek bir şey değişmedi. Yıllar sonra Cumhurbaşkanı olan Gaitan, oltı garşıye karşı çıktı ve 9 Nisan 1948 de öldürüldü. Başkanlıkta kendiliğinden bir siddet patlaması oldu. Muhafazakârların evleri süren bu olaylar sırasında üç barıkları yağma edildi; üç gün bin kişi öldü. Çok geçmeden çatışmalar köylere yayıldı ve dokuz yıl sürdü: Muhafazakârları tutan köyler Bogota'da verdikleri kurbanların intikamını almak istiyorlardı, liberaler tutan köyler ise Gaitan'ın öldürülmesinin intikamını almak istiyorlardı. Muhafazakâr Parti olsun, Liberal Parti olsun gerçekte ikisi de yönetici sınıflar elinde birer araçtan başka bir şey değildi, fakat köylüler bunun farkına varamıyorlardı. Bu çatışmalar sırasında 300.000'e yakın ölü verildi. 1953 yılında General Pinilla'nın bir darbe ile iktidara gelmesi siddet hareketlerini durdurmadı. 1957 de bir cunta general Pinilla'yı devirdi; ertesi yıl ulusal cephe ve Muhafazakârlar ile Liberalerin katıldığı ortak hükümet kuruldu.

KENDİNE ÖZGÜ ANAYASA
Bu ortak hükümet, Anayasaya da geçen şu üç ilke üzerine oturulmuştur.

I — 1958 den 1974'e dek, ikisi Muhafazakârlardan, ikisi Liberallerden olmak üzere, dört Cumhurbaşkanı birbirini zleyecektir. Sıradaki Cumhurbaşkanı Lleras libeldir.

II — Yürütme ve yönetim rollerinde, Liberaler ve Muhafazakârlar arasında kilitlenme bidenge kurulacaktır.

III — Kongreden geçecek herhangi bir kanun için salt çoğunluk değil üçte iki çoğunluk gere-

kecektir.

Yukarıdaki ilkelere dayanan bir ortak hükümetin 1974 yılına dek yaşayıp yaşayacağı kuşkuludur. Çünkü onaltı yıl önce kimin seçileceği Anayasaca belirtilen bir seçime, halkın katılma isteği ne olabilir? Son seçimlerde katılma oranı yüzde 35 çevresinde olmuştur.

GERİLEYEN BİR EKONOMİ

Her yıl 500.000 kişilik bir nüfus artması gözönüne getirilirse, Kolombiya ekonomisinin ilerlemeye, tersine gerilediği görülür. 1963 den 1966 ya kadar paranın değeri her yıl yüzde 18 düşmüştür. Dış borçlar (başlıca ABD,

ine) 1959 da 548 milyon dolar ken 1966 da 956 milyon dolara yükselmiştir ve ticaret dengesi açığı, 1966 da 750 milyon dolara varmıştır. 1965 denberi alman birtakım sert istikrar tedbirleri hiçbir olumlu sonuç vermemiş tir. Yedi yıl önce bir toprak reformuna başlanmış, ama hâlâ 750.000 köylü topraksızdır. Nüfusunun yüzde 70 i tarım kesiminde çalışmakta olan Kolombiya, bugün, halkını beslemek için toprak ürünleri ithal etmektedir. Nüfus çoğalması, Kolombiya hükümetini endişelendiriyor. Kolombiya'nın nüfusu 1950 de 11 milyon idi. 1968 de 18 milyondur, yirmi yıl sonra da 35 milyon olacaktır. Köklü reformlar yapılmazsa ve kalkınmazsa, toplumsal gerilim daha da artacaktır.

Meksikalı

Bir öğle üstü bütün öğle üstüler gibi
Sıcaktır güneşi Meksika'nın.
Bir öğle üstü bütün öğle üstüler gibi
Doğuya uzanır serin gölgesi duvarların.

Çömelmış duvar dibine bir dizi Meksikalı
Ak donlu, ak gömleklili, bir de hasır şapkalı.

Hasır şapkalar geniştir, daha geniş
Alımlar örtük, gözler örtük bakmıyor Meksikalılar
Hasır şapkalar dudakları örtmüş
Konuşmuyor Meksikalılar.

Çömelmış duvar dibine bir dizi Meksikalı
Ak donlu, ak gömleklili, bir de hasır şapkalı.

Çıkardı Meksikalı hasır şapkasını
İki yana sarkık bıyıklarını gördük
Çatlamış kılın dudaklarını gördük
Alınına yapışmış saçlarını gördük
Gözlerini
Bir kara, bir donuk gözlerini gördük
Giydi Meksikalı hasır şapkasını
Bir don, bir gömlek, bir de hasır şapka gördük.

Çömelmış duvar dibine bir dizi Meksikalı
Ak donlu, ak gömleklili, bir de hasır şapkalı.

Ekinler vardı, ekinlerin arasında gelincikler vardı
Mısırlar vardı, mısırların çevresinde tel — örgüler vardı
Zorbanın toprağı vardı, çizmesi vardı, kurbacı vardı
Meksikalının çocukları vardı, çocukları vardı.
Elleri büyüyor, gözleri küçülüyor Meksikalının
Gözleri büyüyor, elleri küçülüyor Meksikalının
Zorbanın toprağı tüm büyüyordu
Tüm küçülüyordu toprağı Meksikalının.

Çömelmış duvar dibine bir dizi Meksikalı
Ak donlu, ak gömleklili, bir de hasır şapkalı.

Sait Başaran

Serbest meslek sahiplerinden, büyük toprak ağalarından iş adamlarından kurulmuş Kolombiya burjuvazisi bu sorunları çözmeye yeteneğinden yoksun görünüyordu.

Kolombiya ordusu, politikada etkili bir rol oynamıyor; bu yüzden Peru, Arjantin, Brezilya ve hatta Venezuela ordularına benzemez. 1957 yılında General Pinilla'yı devirdikten sonra politika alanında çekilmiş, 1964 den beri gerillacılara karşı savaşmak başlıca uğraşısı olmuştur. Kolombiya ordusu 60.000 kişiliktir; seçkin birlikleri gerillaya karşı özel olarak eğitilmektedir. Gelecek güç yıllarda Kolombiya ordusunun iç politikada yine böyle seyirci kalacağı çok şüphelidir.

İşsiz sayısı 600.000 dir ve her yıl işsiz sayısı 100.000 artmaktadır. Bu sırada, Kolombiyalıların yüzde 4 ü milli gelirin yüzde 40

ını almaktadır.

MARQUETALIA

CUMHURİYETİ

Venezuela, Guatemala ve Bolivya'daki epeyce yeni sayılan gerilla savaşlarına karşın, Kolombiya'daki gerilla hareketlerinin uzun bir geçmişi vardır. Daha 1930 — 1931 yıllarında toprak isteyen silâhlanmış köylü grupları görülmüştü. 1948 ile 1953 yılları arasındaki iç savaş döneminde, liberallerin egemen olduğu bölgelerde, merkezi yönetime karşı ayaklanmış köylü komün-

leri kuruldu. Köylüler tarımsal çalışma birimleri ve kendi kendini savunma bölükleri olarak örgütlendiler. 1959 yılında işçiler, üniversiteler, köylüler hareketi kuruldu ve Kolombiya'daki çatışmalar devrimci bir nitelik kazandı. 1961 de Marquetalia'nın yakınında Cauca'da da gerillacılar yuvaları hareketlere geçtiler. Ama bir yandan gammazlanmalar, bir yandan kadrolardaki ahlak çözülmeleri nedeniyle işçiler, üniversiteler, köylüler hareketi ciddi bunalımlar geçirdi; 1966 da son kurulayında kendi kendini eleştirdi ve bugün ancak kentler de etkinlik gösterebilen bir duruma düştü.

1964 yılında Marquetalia «Başsız Cumhuriyeti» ni ortadan kaldırmak için, tasarlanmasına ve uygulanmasına CIA'nın da katıldığı ileri sürülen «Laso» planı ortaya kondu. General Ruiz Novoa'nın yönettiği bu plan üç evrede uygulandı:

I — Marquetalia köylülerinin sevgi ve yakınlığı kazanılarak gerillacılar arasında gammazları sokuldu.

II — Köylüler arasındaki birliği zayıflatmak için, bu bölge askeri ve ekonomik abluka altına alındı.

III — 17 haziranda havadan yoğun bir bombardımandan sonra, Panama'da ABD uzmanları tarafından eğitilmiş 16.000 kişilik seçkin birlik saldırıya geçti. 22 haziranda hükümet birlikleri bölgeyi ele geçirdi; fakat gerillacılar Manuel Marulanda adındaki bir köylünün yönetiminde geri çekilme başarıldı ve tümüyle yok olmakta kurtuldular Temmuzda Marquetalia gerillacıları bir bildiri yayınladılar, strateji olarak kendi kendisi savunmanın bırakılıp halk savaşına yönelindiğini açıkladılar.

CAMILLO TORRES'İN EYLEMİ VE ÖLÜMÜ

Bir burjuva ailesinden çıkan ve rahip olan Camillo Torres, Latin Amerika'nın en ünlü demagoglarından biridir. Ulusal devrimci hareketin sosyalist kürsüsüne geçmesi ve üniversitenin rahibi olması; fakat davranışlarından dolayı 1964 yılında üniversitede ayrılmak zorunda bırakıldı. Camillo Torres Kolombiya'nın en zengin bölgelerini ve kentlerini dolaştı, yoksul köylülerle büyük toplantılar yaptı.

Önce tutuklanan, sonra serbest bırakılan ve kilise tarafından ihbar edilen Camillo Torres, köylüler ve kasabalardaki toplantılar sürdürdü, yeniden tutuklandı, yeniden serbest bırakıldı. 1965 yazında Birleşik Cepheyi (Frente unido) kurdu. C. Torres kasımda kayboldu ve 7 Ocak 1966 da Ulusal Kurtuluş Ordusu'na katıldı, Kolombiya halkına bir çağrıda bulundu: «Halk artık seçimlere inanmıyor. Halk meşru yolların kapandığını biliyor. Halk ümitsizdir ve gelecek kışakları tutsaklığı uğramaması için hayatını vermesi lazım. Halk çocuklarını okuması, belediye meclisleri ve özelliği zorlu yaşam sürmesi için ABD boyunduruğundan kurtulmak için ölüme hazırdır.»

Bes hafta sonra, 15 Şubat 1966 da, Camillo Torres, ordu ile bir çatışma sonucunda ölü bulundu. Bir başka gerilla öcağı, 1967 yılında «Ordo» binin Haut — Simu yöresinde yuvalandı; bu yöre Pasifik Okyanusuna yakındır. Bir bölgedir. Daha 1967

Umurbaskanı Lleras için yapılan bir eğitim toplantısı.

bu dönemde, gerilla savaşları başlanmadan önce, 1967 yılının gerillacıları, bu bölgede okullar, köprüler yapılar sağlık hizmetlerinde bulundular; halkın güvenini kazanarak kooperatifler kurdular. Sonra silahlı savaş başladı; ordu bu çekirdekli bir türlü ezemedi, ancak yapılmaması şimdilik önleyebildi.

GERILLACILARIN ACI YALNIZLIĞI

Başlangıcından bugüne, gerillacıların nasıl acı bir yalnızlığa düşürüldükleri ve uğrunda savaş hakları köylülerle nasıl güçlekle bir ilinti kurduklarını, daha doğrusu kuramadıklarını, Guevara'nın güllüğü keskinlikle açıklar. Latin Amerika'daki silahlı çatışmaların, çok salmak istedikleri toplumsal toprak iyice tanımadan anlaşılabilir. Oysaki, «Yeni Vietnam'da, Ulusal Kurtuluş Cephesi etnik azınlıkları, etnik bölgeleri, kentlerin durumu inceliyerek ve kendine çekerek savaşa girişmişti».

Bugün, Latin Amerika'da, ABD desteklediği askeri hükümetlerin, toplumların derin çatışmaları çözmezsiniz, gelip — geçici olarak istikrar kurmuş görünüyor, fakat bu istikrar ne kadar süreceği bilinmez. Bununla birlikte Latin Amerika'da hiçbir bir ülkedir: dünya bakar ilimlerin yüzde 25 ini, petrolün yüzde 19 unu, kalayın yüzde 20 ini, demirin yüzde 12 sini, kahenin yüzde 87 sini, pamuğun yüzde 22 sini üretir. Bu kıtanın nüfusu fazla kalabalık da değildir (yeryüzü karalarının yüzde 0 ş'i üzerinde dünya nüfusunun yüzde 10'u). Fakat ekonomisi, A.B.D. ne bu denli bağılı olduğu ürecek bir gelişme gösteremiyor.

GERILLANIN ZAYIFLIĞI

Küba devrimine ve Latin Amerika'daki devrimci hareketlere karşı ABD'nin cevabı «Herleme için Birleşme» ve gerillaya karşı savaşmak için eğitilmiş Latin Amerika'nın birlikler olmuştur. Herleme için Birleşme, toplumsal reformları ve ekonomik kalkınmayı öngörmüştü. Toplumsal reformlar için, Latin Amerika'nın yönetici sınıfları hiç de e-

ğitim ve yatsın değiller. Ekonomik kalkınma bakımından ise, Latin Amerika 1961 den 1967 ye kadar, ancak yüzde 1,5 ortalama hızla kalkınırken (ki yüzde 2,5 öngörülmüştü), nüfusu yüzde 3,5 oranında çoğalıyordu. Demek ki Latin Amerika geriliyor. Bu yıl, Vietnam savaşı dolayısıyla, ABD'nin Latin Amerika'ya Herleme için Birleşme çerçevesi içinde açtığı krediler 625 milyon dolardan 270 milyon dolara düşmüştür. Fakat bu arada gerillaya karşı savaşları eğilmek için yeni yeni okullar açıldı ve ABD'nin Latin Amerika Devletleri orduları üzerindeki etkileri arttı. ABD'nin Vietnam'daki birliklerinin eski komutanı General Westmoreland Latin Amerika orduları arasında koordinasyon kurmakla görevlendirildi.

Panama'da Fort Gulick'deki özel birlikleri üssünün yanında «U.S. School of the Americas» vardır. Eski bir hastane yerleşmiştir. 215 ABD subayı bu okulda öğretmendir; kurulduğundan bu yana, 21.294 Latin Amerikalı subaya, stajları sonunda, diploma verilmiştir. Dersler İspanyolca verilir. Eski öğrencileri arasında Kolombiya ve Boliviya Milli Savunma Bakanları da vardır.

Venezuela'da Kolombiya'da Guatemala'da, Boliviya'da ordu ABD ordusunun yönetimini kullanırlar. Genel olarak bu yönetimlerin oldukça etkili oldukları görülmüştür. Peru'da, Boliviya'da, Venezuela'da, Kolombiya'da gerillacılara karşı başarı sağlanmıştır.

KADRO YETERSİZLİĞİ

Meksika, Arjantin, Şili, Uruguay gibi yakın gelecekte bir devrimden geçmesi beklenilmeyen ülkeler değerli kadrolara sahiptir. Kolombiya, Ekvator Peru, Boliviya gibi devrimlerin çıkan ülkeler böyle bir kadrodan yoksundurlar; işte Latin Amerika'nın dramlarından biridir. Öte yandan Latin Amerika insanına özgün bir çeşit ması olmasın, zaten pek az olan birkaç seçkin liderin, ateş hatında ölüme bile bile gidip gerillacılara önderlik bırakmasıdır. Guevara'nın, Camillo Torres'in yerleri doldurulabilir mi? Şunu hatırlatmak gereklidir ki, Güne-

Vietnam'daki Ulusal Kurtuluş Cephesi merkez komitesinin kırk sekiz üyesinden hiçbirisi, sekiz yıldır süren savaşta düşman eline düşmemiştir.

Latin Amerika'daki gerilla hareketlerinin temeldeki zayıflığı, bir bölgede köy saldıktan sonra ülke boyutunda köylü kitlelerini örgütleyememesi ve gerilla savaşı ile kentlerdeki savaş arasında disiplinli bir ekleme arası kuramamasıdır. Peru'da Hugo Blanco'nun silahlı birlikler örgütlemeyen kitle hareketlerine geçmesi, ezilmeye ve tepelenmeye bir çağırıldı. Boliviya'da Guevara'nın köylülerin desteğini kazanmaksızın gerilla savaşı yapmaya kalkması başarısızlığının ve ölümünün nedenidir.

Bugün Latin Amerika'da gerilla savaşlarının yayılmasından sürtüp gitmesinin yanı sıra başarısızlığının başka nedenlerinden biri, köylü potansiyelünün ulusal çerçevede içinde ölümlenemesidir. Yukarıdaki noktalar, tabii Ko-

lombiya için de geçerlidir. Oysa ki Vietnam'da ulusal birlik ve dayanışma çok kuvvetlidir.

Yakın bir gelecekte, Kolombiya'da önemli değişikliklerin olacağı umulmamalıdır. Fakat yönetici sınıflar büyük sorunlarla karşı karşıyadır. Bir yandan yönetici sınıfların köklü reformlar yaparak ülkeyi kalkındırmada gösterdikleri yeteneksizlik, bir yandan nüfus patlaması, Latin Amerika hükümetlerini bu arada Kolombiya hükümetini öngörülen yıllarda devrimci yöneliminde olması beklenen sert çatışmalar içine düşüreceklerdir.

16 Aralık 1968 de, Kolombiya Cumhurbaşkanı Lleras'ın 21 Mayıs 1965 denberi sürüp gelen sıkı yönetim kaldırıldığını bildirmesi üzerine, Kolombiya'nın bir istikrara kavuştuğu sanısına varmak aşırı iyimserliktir. (Le Monde Diplomatique'de çıkan yazılan bazı bölümler özelleştirilmiştir.)

Lâtin Amerika da

TOPRAKSIZ KOYLULER VE TOPRAK AĞALAR.

Latin Amerikada büyük toprak ağalarının yüzde 1,5'ü, tarıma elverişli toprağın yüzde 50'sine sahiptirler; bu topraklarda ya da hiç ekim yapılmamaktadır. Latin Amerika'nın yüzölçümünün dört te biri tarıma elverişliyse de ancak yüzde 5'i işlenebilir değerlendirilmektedir. Hiç bir Latin Amerika ülkesi yoktur ki toprak sahiplerinden yüzde 4'ünden aşağısı, tarıma elverişli toprağın yüzde 50'sine sahip olsun.

Son istatistiklere göre, Ekvator'da, nüfusun yüzde 0,2'si (çokluk çocuklarıyla nüfusun yüzde 2'si) tarıma elverişli toprağın yüzde 33'üne sahiptir.

Kolombiya'da, nüfusun yüzde 0,9 olan toprak ağaları ekilebilir toprağın yüzde 40'una sahiptir.

Şili'de nüfusun yüzde 2'si tarıma elverişli toprağın yüzde 50'sine sahiptir.

Haiti, Dominik ve Venezuela'da nüfusun yüzde 3'ü

tarıma elverişli toprağın yüzde 74'üne sahiptir.

Peru'da nüfusun yüzde 3'ü tarıma elverişli toprağın yüzde 83'üne sahiptir.

Brezilya'da çokluk çocuk tarıma nüfusun yüzde 5'i olan büyük toprak sahipleri ekilebilir toprağın yüzde 95'ine sahipken küçük toprak sahipleri ekilebilir toprağın ancak yüzde 1,3'üne sahiptir.

Peru'da bazı toprak ağalarının 60.000 hektardan fazla toprakları vardır.

Bir vandaş Amerikan sosyalizmi ve kapitalizmi (bu iki kelime yapısız kardaşlardır), bir vandaş yerli sömürücü ve komprador sınıflar bövesine bir sömürüyü sürdürdükçe, 235 milyonluk Latin Amerika yoksulluk ve sefalet içinde kalacaktır.

Ve Latin Amerika'nın sömürücü komprador sınıfları Avrupa ve Kuveyt Amerika'nın «sağlam» bankalarına, «Kara gün için» 14 milyar dolar yatırmışlardır.

MAY Yavınları

- Ankara Mahpusu - Roman (Suat Derviş) 7,5 lira
Fosforlu Cevriye - Roman (Suat Derviş) 10 lira
Savaş ve Acılar - Roman (Hasan İzzettin Dinamo) 15 lira
Duman ve Alev - Anılar (Ömer Faruk Toprak) 10 lira
Tulum Makinesi - Belgeler (Mahmut Makal) 15 lira
Sovyet Marksizmi - (Herbert Marcuse) 15 lira
Pugaçev Ayaklanması - (Gessinoviç) 7,5 lira
Kopar Zincirlerini Gülsan (Cengiz Aytmatov) 10 lira
Dünden Bugüne Türk Şiiri Antolojisi (Asım Bezirci) 50 lira